

Innhold

	<i>side</i>
1. Innledning	s. 2
1.1 Prosjektets bakgrunn	s. 2
1.2 Mandatet	s. 3
1.3 Organisering av arbeidet	s. 3
1.4 Kommentar til mandatet	s. 4
2. Sammendrag og anbefalinger	s. 6
3. Institusjoner, finansieringssystem og kunstnerisk utviklingsarbeid	s. 8
3.1 Institusjoner med kunstnerisk utviklingsarbeid	s. 8
3.2 Forskningskomponenten.....	s. 8
3.3 Finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid i andre land	s. 10
3.4 Resultatbasert finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid eller ikke?..	s. 12
4. Kunstnerisk utviklingsarbeid	s. 13
4.1 Hva er kunstnerisk utviklingsarbeid?.....	s. 13
4.2 Kunstnerisk utviklingsarbeid, formidling og offentliggjøring	s. 15
4.3 Kunstnerisk utviklingsarbeid og indikatorer i en institusjonell kontekst..	s. 15
4.4 Kunstnerisk utviklingsarbeid som del av institusjonenes FoU	s. 16
4.5 Oppsummering	s. 17
5. Eksisterende registrering av kunstnerisk utviklingsarbeid	s. 18
5.1 Innledning	s. 18
5.2 Institusjonenes registrering av kunstnerisk utviklingsarbeid	s. 18
5.3 Registrering i FRIDA og ForskDok	s. 19
5.4 Konklusjon	s. 20
6. Etterprøvbare data om og kvalitetsvurdering av verk og framføringer	s. 22
6.1 Etterprøvbare data	s. 22
6.2 Kvalitetsvurdering av kunstnerisk utviklingsarbeid	s. 22
6.3 Oppsummering og konklusjon	s. 23
7. Kunstfeltens kanaler og arenaer for offentliggjøring og kvalitetsvurdering	
7.1 Innledning	s. 25
7.2 Kunstfeltene	s. 25
7.3 Konklusjon	s. 28
8. Mulige modeller for utvalg av kunstnerisk utviklingsarbeid	s. 30
8.1 Alt eller noe	s. 30
8.2 Utvalgte arenaer	s. 31
8.3 Institusjonenes valg	s. 33
8.4 Sammenligning av kunstneriske produkter	s. 34
8.5 Konklusjon	s. 35
9. Andre indikatorer for institusjonenes aktivitet innen kunstnerisk utviklingsarbeid	s. 36
9.1 Innledning	s. 36
9.2 Kandidater som har fullført Stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid	s. 36
9.3 Tildeling av nasjonale prosjektmidler til kunstnerisk utviklingsarbeid ..	s. 37
10. Anbefaling	s. 39

1. Innledning

1.1 Prosjektets bakgrunn

Vitenskapelig publisering

Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) ga i 2003 Universitets- og høyskolerådet (UHR) i oppdrag å koordinere arbeidet med å utvikle et system for rapportering av data for vitenskapelig publisering basert på bruk av bibliografiske data og autoritetsregistre. Rapporteringen skulle inngå i en ny modell for resultatbasert omfordeling av forskningsmidler til universiteter og høyskoler. Det overordnede målet for departementet var å stimulere til økt forskningsaktivitet og fordele ressurser til forskningsmiljø som kan dokumentere gode forskningsresultater (St.prp.nr.1, s. 121).

Omfordeling etter ny modell der indikatoren vitenskapelig publisering inngår, ble første gang gjort med virkning for budsjettåret 2006. I arbeidet med vitenskapelig publisering ble kunstnerisk virksomhet holdt utenfor. I St.prp.nr.1 (2006-2007) for Kunnskapsdepartementet (KD), heter det at:

I samband med budsjettet for 2006 vart det gjort endringar i RBO, jf. St.prp nr. 1 (2005-2006). Indikatorane doktorgradskandidatar, inntekter frå EU og frå Noregs forskningsråd er vidareførte. Samstundes er den nye indikatoren vitenskapleg publisering gjort gjeldande for alle institusjonane, med unntak for Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo og Noregs musikkhøgskole. I budsjettet for 2007 er indikatorane for EU-midlar og midlar frå Noregs forskningsråd heller ikkje nytta, da dette er lite eigna mål for forskningsresultat ved desse to institusjonane.

Formidling

UFD annonserte i St.prp.nr.1 (2003-04) et ønske om å utrede muligheter for en egen komponent for formidling i finansieringen av universiteter og høyskoler. I den forbindelse oppnevnte UHR, på oppdrag fra departementet, et formidlingsutvalg. Utvalget skulle foreta en hensiktsmessig avgrensning av formidlingsbegrepet og foreslå relevante indikatorer for å fange opp sentrale deler av formidlingsaktiviteten ved universiteter og høyskoler. 30. juni 2005 leverte dette utvalget innstillingen "Sammen om kunnskap". Innstillingen avgrenset sitt arbeid i forhold til kunstnerisk utviklingsarbeid (KU) etter henstilling fra UFD. Utvalget hadde likevel noen prinsipielle synspunkter knyttet til KU i forhold til innføringen av en resultatbasert finansieringsmodell. Utvalget mente også at det burde settes i gang et utredningsarbeid for å se på definisjoner av KU og resultat- og formidlingsformer (s. 17 og 18).

I St.prp.nr.1 (2005-2006) skrev UFD at en vil arbeide videre med en egen komponent for formidling. I brev fra UFD av 14.10.05 ble UHR bedt om å ta på seg oppgaven med å utvikle indikatorer for formidling. UHRs formidlingsutvalg II ble deretter opprettet. Det leverte sin innstilling i juni 2006.

Kunstnerisk utviklingsarbeid

I St.meld.nr. 20 (2004-2005), "Vilje til forskning", skrev UFD at departementet ville vurdere "om det er mulig å utvikle gode indikatorer for kunstnerisk utviklingsarbeid" (s. 153). Dette ble fulgt opp i St.prp.nr.1 (2005-2006) der det heter at:

Departementet vil vurdere om det er mogeleg å utvikle gode indikatorar for kunstnarisk utviklingsarbeid. Kunsthøgskolane i Bergen og Oslo kan inkluderast i

finansieringssystemet for universitet og høyskolar viss det er mogeleg å utvikle relevante indikatorar for FoU-verksemd ved institusjonane.

I et brev fra departementet av 14.10.05 ble UHR bedt om å gjennomføre en studie der en ser på om det er mulig og hensiktsmessig å utvikle resultatbaserte indikatorer for KU. UHR fikk klarsignal til å etablere utvalget i brev fra KD av 22.2.06.

1.2 Mandatet

Følgende mandat ble lagt fram av KD 22.2.06:

1. *UHR skal, på oppdrag fra KD, oppnevne en arbeidsgruppe som skal se om det er mulig og hensiktsmessig å utvikle resultatbaserte indikatorer for kunstnerisk utviklingsarbeid.*
2. *Arbeidsgruppen skal drøfte i hvilken grad indikatorer forkunstnerisk utviklingsarbeid kan og bør legges inn i et resultatbasert finansieringssystem. I den sammenheng må eventuelle indikatorer vurderes i forhold til relevans og validitet. Videre må indikatorer som skal inngå i finansieringssystem være enkelt operasjonaliserbare og tydelig avgrenset. Data skal være etterprøvbare.*
3. *Arbeidsgruppen skal hvis mulig foreslå indikatorer for kunstnerisk utviklingsarbeid som skal inngå i et finansieringssystem, og som skal kunne fungere som grunnlag for fordeling av midler mellom universiteter og høyskoler. Det legges vekt på at finansieringssystemet skal være enkelt og forutsigbart. Indikatorene skal ved bruk i finansieringsøyemed gi incentiver til ønsket utvikling av kunstnerisk utviklingsarbeid.*
4. *Arbeidsgruppen skal sørge for bred kommunikasjon med relevante aktører i sektoren for å innhente innspill til arbeidet.*

Arbeidsgruppen skal bestå av fem personer og en observatør fra KD. Leder og representanter skal utnevnes av UHR, mens KD oppnevner en observatør. Arbeidet skal være fullført og overlevert KD innen 31. desember 2006.

UHR utvidet arbeidsgruppen fra 5 til 7 representanter for å få den nødvendige balanse i representasjon av fag og kompetanse. KD ble orientert om utvidelsen. UHR henvendte seg ultimo november til KD med forespørsel om to måneders utsettelse på utvalgsarbeidet. Dette ble imøtekommet.

1.3 Organisering av arbeidet

Arbeidet har vært forankret i UHR. Etter forslag fra institusjonene oppnevnte UHR medlemmene i arbeidsgruppen i sitt styremøte 24. mars 2006. Gruppen fikk følgende sammensetning:

- Førsteamanuensis Per Dahl, Universitetet i Stavanger
- Rektor Karl Otto Ellefsen, Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo
- Dekan Harry Guttormsen, Kunsthøgskolen i Oslo
- Professor Cathrine Hansen, Høgskolen i Oslo (Høgskolen i Telemark f.o.m. august 2006)
- Professor Harald Jørgensen, Norges musikkhøgskole
- Rektor Nina Malterud, Kunsthøgskolen i Bergen
- Dekan Håkon Stødle, Høgskolen i Tromsø

Seniorrådgiver Rachel Funderud Syrtveit, KD, ble oppnevnt av departementet som observatør.

Professor Harald Jørgensen ble av UHR 8.5.06 anmodet om å være gruppens leder. Seniorrådgiver Øyvind Nystøl ved UHR har vært sekretær for arbeidsgruppen. Gunnar Sivertsen, NIFU-Step, har vært engasjert som konsulent i arbeidet.

Utvalget hadde sitt første møte i juni 2006, og har i alt hatt 6 møter.

Utvalget har fulgt opp mandatets ønske om bred kommunikasjon med relevante aktører i sektoren ved at medlemmene på forskjellig vis har holdt kontakt med sine egne institusjoner underveis i arbeidet, og mottatt skriftlige og muntlige kommentarer. Utvalget har også hatt et to dagers kontaktmøte med følgende fagmiljø ved NTNU:

- Fakultet for arkitektur og billedkunst
- Institutt for produktdesign
- NTNUs sentrale økonomiavdeling
- Det historisk-filosofiske fakultet
- Institutt for musikk
- Institutt for kunst og medievitenskap

Utvalget har også oppsøkt personer og fagmiljø i London, for å få del i erfaringer med det britiske finansieringssystemet for kunststartene. Her var det kontakt med:

- Royal College of Music, ved Dean and Deputy director, Jeremy Cox, og Head of postgraduate programs, Darla Crispin
- Wimbledon College of Art, University of Arts, London, ved Head of College, Professor Rod Bugg
- Professor Bruce Brown, University of Brighton, medlem av “Expert group on research metrics set up jointly by the Arts and Humanities Research Council and the Higher Education Funding Council for England”, 2006. Her deltok også Chris Wainwright, Dean of the School of Art, Central St. Martins, University of the Arts, London

Utvalget har forutsatt at innstillingen blir sendt de berørte institusjonene for uttalelse.

Innstillingen er enstemmig.

1.4 Kommentar til mandatet

Utvalget tolker mandatet slik at det har tre hovedspørsmål:

1. Er det mulig å utvikle resultatbaserte indikatorer for kunstnerisk utviklingsarbeid?

Dette er formulert som et spørsmål om i hvilken grad indikatorer for kunstnerisk utviklingsarbeid (forkortet KU) kan utvikles for et resultatbasert finansieringssystem.

Det nevnes følgende *funksjonskrav* til slike indikatorer:

- De skal være enkelt operasjonaliserbare. Dette forstår vi som at den virksomhet som inngår i indikatorene skal kunne identifiseres og klassifiseres på en enkel måte.
- De skal ha etterprøvbare data. Dette forstår vi som at informasjonsgrunnlaget for å avgjøre om noe inngår i en indikator skal ha data som er varige og kan etterspores.
- De skal (seg imellom) være tydelig avgrenset. Dette forstår vi som et krav om at kategorier og indikatorer er innbyrdes utelukkende.
- De skal være valide, dvs. gi informasjon om det de utgir seg for å beskrive.

Spørsmålet gjelder dermed en søken etter typer og arter av KU som lar seg identifisere og gruppere i kategorier, og de egenskapene kategoriene og dataene må ha.

2. Er indikatorene hensiktsmessig for å oppnå intensjonene med dem?

Intensjonene er at:

- Indikatorene kan fungere som grunnlag for fordeling av midler mellom universiteter og høyskoler i et *enkelt og forutsigbart* resultatbasert finansieringssystem. Når det spørres etter et enkelt system, oppfatter vi det som at systemet ikke må kreve uforholdsmessig store ressurser for å kunne gjennomføres, verken ved innhenting eller kvalitetssikring av data.. En utregningsmodell skal heller ikke være for komplisert og kreve for mye administrative ressurser. Dette tilsier at omfanget på indikatorer bør være begrenset. At systemet skal være forutsigbart kan knyttes opp mot kravet om operasjonaliserbare indikatorer, der forholdet mellom innsats og resultat på faktorene er forutsigbart. Det må være forutsigbart for institusjonene hva som ligger til grunn og forårsaker omfordelingen av ressurser.
- Indikatorene skal fungere som incentiver til ønsket utvikling av KU. Dette forstår vi som et uttrykk for kravet om *relevans*.

3. Bør indikatorer for kunstnerisk utviklingsarbeid inngå i et resultatbasert finansieringssystem?

Når mandatet også formulerer et ”bør”, oppfatter vi det som en oppfordring til å vurdere om KU er av en art som lar seg innordne i et resultatbasert finansieringssystem.

De to første spørsmålene vil utvalget komme inn på ved flere anledninger i innstillingen. Det tredje spørsmålet vil vi imidlertid kommentere her. I de utdanningene som denne innstillingen angår, vil mange stille spørsmålet ”Er hensikt og egenart med kunstnerisk utviklingsarbeid så vesensforskjellig fra forskningsaktivitet at dette arbeidet ikke lar seg omfatte av et resultatbasert indikatorsystem?”

Utvalget mener at KU som lovfastlagt aktivitet må betraktes på samme måte som forskning når det gjelder mulighet for å omfattes av et resultatbasert finansieringssystem, og at det må inkluderes i et slikt system dersom det er mulig å finne indikatorer som tilfredsstillt kravene som er nevnt. Utvalget har derfor ikke en prinsipiell motforestilling til at KU inkluderes i et resultatbasert finansieringssystem. Utvalget vil imidlertid legge sterk vekt på egenarten ved KU i utredningsarbeidet, og vurdere indikatorer og løsninger ut fra KUs premisser. En slik fremgangsmåte mener utvalget støttes av mandatets vekt på at indikatorene skal gi incentiv til ønsket utvikling av KU.

I forholdet til mandatet savner utvalget et vesentlig moment: Et krav til dokumentert kvalitet i KU. Som det fremgår av forarbeidene til ”Vekt på forskning” er det viktig at sektoren selv har et ansvar for utviklingen av elementene for kvalitetsvurdering. Utvalget tar som gitt at det på samme måte som kvalitetskrav benyttes i forskningskomponenten også skal være kvalitetskrav til KU, og utvalget vil derfor utrede indikatorer i lys av kvalitative betraktninger.

2. Sammendrag og anbefalinger

Kapittel 1 i innstillingen refererer utvalgets mandat, som var å ”se om det er mulig og hensiktsmessig å utvikle resultatbaserte indikatorer for kunstnerisk utviklingsarbeid” som kan inngå i et resultatbasert finansieringssystem som skal kunne fungere som grunnlag for fordeling av midler mellom universiteter og høyskoler. Indikatorene skal vurderes i forhold til relevans og validitet, de skal være enkelt operasjonaliserbare, tydelig avgrenset og etterprøvbare, og de skal gi incentiv til ønsket utvikling av kunstnerisk utviklingsarbeid. Utvalget har lagt vekt på at indikatorene må avspeile dokumentert kvalitet.

I kapittel 3 viser utvalget at et eventuelt resultatbasert finansieringssystem for kunstnerisk utviklingsarbeid (KU) vil omfatte et bredt spekter av institusjoner og fagmiljø. Utvalget beskriver også hvordan forskningskomponenten er utviklet og fungerer. Utvalget beskriver også den resultatbaserte finansieringen av kunstnerisk utviklingsarbeid i Storbritannia, og viser til den ordning man har i Sverige, der Vetenskapsrådet tildeler midler til kunstnerisk utviklingsarbeid, uten at dette inngår i et resultatbasert system. Til slutt i kapitlet diskuterer utvalget mulige konsekvenser for institusjoner og fagmiljø ved at man ikke etablerer et resultatbasert finansieringssystem for KU.

I kapittel 4 viser utvalget til at begrepet ”kunstnerisk utviklingsarbeid” ble innført i Universitets- og høyskoleloven i 1995. Begrepet har ikke vært definert i noen offisiell sammenheng, og utvalget har derfor formulert følgende definisjon som grunnlag for sitt arbeid:

Kunstnerisk utviklingsarbeid dekker kunstneriske prosesser som fører fram til et offentlig tilgjengelig kunstnerisk produkt. I denne virksomheten kan det også inngå en eksplisitt refleksjon rundt utviklingen og presentasjonen av kunstproduktet.

Dette er en vid definisjon som også dekker prosesser og produkter i disipliner som arkitektur og design. Utvalget gir nærmere beskrivelse av begrep som ”offentlig tilgjengelig”, ”refleksjon” (der utvalget skiller mellom implisitt og eksplisitt refleksjon), og ”kunstnerisk produkt” (der utvalget skiller mellom verk og framføringer).

Utvalget understreker mandatets ønske om indikatorer som kan fungere som institusjonelle incentiv er meget viktig. Siden KU inngår sammen med forskning og faglig utviklingsarbeid i institusjonenes samlede FoU-virksomhet har utvalget også kommentert institusjonenes forskning og faglige utviklingsarbeid i forhold til indikatorer.

Utvalget understreker også at det er vesentlige forskjeller mellom offentliggjøring av KU og formidling av forskning. Forskningsformidlingen skjer vanligvis via forenklede framstillinger av forskningens primære tekster, mens det offentliggjorte KU er selve det kunstneriske produktet i sin kompliserte og mangetydige form, og ikke et bearbeidet produkt basert på det ”egentlige” KU.

Det er i offentliggjøring av KU at institusjonene viser sin KU-produksjon. I et indikatorsystem må man kunne registrere disse produktene. Spørsmålet som tas opp i **kapittel 5** er: Kan den eksisterende registreringen av KU gi data som igjen kan være grunnlag for en indikator? Utvalgets konklusjon er at det ikke eksisterer noe registreringssystem som gir data som egner seg som grunnlag for en indikator, og at utvalget ikke ser noen løsning som både kan imøtekomme mandatets krav til data og de føringer som gis av det brede spekter av KU.

Etterprøvbarehet og kvalitetsvurdering av verk og framføringer er et sentralt tema. Verk har etterprøvbare data, mens framføringer er tidsbegrensede fenomener der man bare kan etterprøve at noe har forekommet, ikke det kunstneriske produktet og dets kvalitet. Utvalgets konklusjon er at i de tilfeller der det gis en fagfelle vurdering av verk *før* offentliggjøring kan dette brukes som kvalitetsvurdering av KU til et resultatbasert indikatorsystem, mens en forhåndsvurdering av personer ikke uten videre kan benyttes. Vurdering *etter* offentliggjøring har i få tilfeller en form eller en basis i fagfeller som gjør slike vurderinger brukbare i et resultatbasert finansieringssystem.

Med bakgrunn i dette ser utvalget i **kapittel 7** etter andre måter å sikre kvalitet på, ved å vurdere om det finnes kanaler eller arenaer for offentliggjøring som inkluderer kvalitetsvurdering og som dekker et så bredt felt innen kunstartene at de kan fungere som kvalitetskriterier. Utvalgets konklusjon er at dette ikke er tilfelle.

I **kapittel 8** diskuterer utvalget muligheten for å begrense registreringen til KU som antas å representere noe fremragende. Utvalget vurderer først om man kan identifisere arenaer der fremragende KU offentliggjøres. Utvalget konkluderer med at en slik avgrensning har så store formelle og institusjonelle problemer at det ikke kan anbefales. Utvalget vurderer deretter en ordning der institusjonene selv velger ut et begrenset antall KU, som så kan inngå i en evalueringsprosess. Dette avvises også, med henvisning til de økonomiske og tidkrevende kostnadene med regelmessige evalueringer.

Utvalget kommer deretter inn på et vesentlig problem for en indikator for KU: Enten man skal registrere "alt", "mye" eller "noe" må man vekte kunstneriske utviklingsarbeider av høyst ulik art opp mot hverandre.

En samlet konklusjon på utvalgets vurderinger i kapittel 5-8 er *at en indikator for produksjon av KU har så mange svakheter i forhold til mandatets krav at utvalget ikke anbefaler at man innfører en slik indikator.*

I **kapittel 9** diskuterer utvalget to andre, mulige indikatorer for institusjonenes aktivitet innen KU. Den ene er "Kandidater som har fullført Stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid". Dette programmet har foreløpig et lite antall stipendiater, og det dekker ikke alle miljø med kunstfaglig kompetanse. Utvalget konkluderer med at antall som har fullført stipendprogrammet for KU kan utvikles til en mulig indikator.

Den andre indikatoren er "Tildeling av nasjonale prosjektmidler til kunstnerisk utviklingsarbeid". Utvalget viser her til at kunstnerisk utviklingsarbeid ikke har en ekstern finansieringskilde, slik forskningen har i NFR. Tildeling fra en slik finansieringskilde kan i framtida utnyttes som en indikator i et resultatbasert finansieringssystem.

De anbefalingene utvalget presenterer i **kapittel 10**, er:

- En indikator for *produksjon av kunstnerisk utviklingsarbeid* anbefales ikke.
- En indikator for *kandidater som har fullført stipendprogram for KU* kan utvikles.
- En indikator for *nasjonal prosjektstøtte til KU* anbefales. Dette forutsettes at det opprettes en nasjonal finansieringskilde.

Utvalget anbefaler også at det gjennomføres et utredningsarbeid for å komme fram til bedre registreringssystemer for KU.

3. Institusjoner, finansieringssystem og kunstnerisk utviklingsarbeid

3.1 Institusjoner med kunstnerisk utviklingsarbeid

Et indikatorsystem for KU vil angå en rekke fagmiljø i høyere utdanning. Personale med KU er i noen miljø knyttet opp mot kunstutdanning, i andre miljø brukes deres kunstneriske kompetanse i utdanning av lærere, mediearbeidere, kulturarbeidere osv. Mange av de høyere utdanningsinstitusjonene har et fagtilbud med kunstnerisk hovedtyngde eller medvirkning.

Disse miljøene er spredt i alle de fire institusjonstypene kunsthøgskole, vitenskapelig høgskole, universitet og statlig høgskole. Noen miljø dekker hele institusjoner, som Kunsthøgskolene i Bergen og Oslo og Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO) og Norges musikkhøgskole i Oslo (NMH), mens andre miljø danner fakulteter, institutter, avdelinger eller seksjoner i universiteter og statlige høgskoler. Et resultatbasert finansieringssystem av KU vil få ulike bevilgningsmessige konsekvenser for institusjonene i forhold til om systemet angår en hel institusjon eller et lite miljø ved en stor institusjon. For alle miljøene, store som små, er det imidlertid viktig å synliggjøre KU på linje med forskning.

I forbindelse med innstillingen om "Forslag til program for kunstnerisk kompetanseutvikling i kunstutdanningsinstitusjonene" (2000), ble det gjort en vurdering av hvor mange som var ansatt i undervisnings- og forskerstillinger ved kunstutdanningene¹ og hvor mange av disse som hadde kunstnerisk kompetanse som kvalifikasjonsgrunnlag. Dette ble beregnet til 313 årsverk. Når alle utdanninger som er relevant for denne innstillingen inkluderes, antar utvalget at det totale antall årsverk i dag er over 500.

I forhold til en slik beregning er det viktig å minne om at den andelen av arbeidstiden det kunstneriske personalet i gjennomsnitt kan benytte til KU varierer mellom institusjonene. Disse variasjonene avspeiler til en viss grad institusjonenes prioritering av KU innenfor den rammebevilgning de har fått tildelt.

3.2 Forskningskomponenten

Forskningskomponenten i finansieringssystemet for universiteter og høyskoler er todelt. Den består av en strategisk komponent som hovedsakelig inneholder midler til stipendiatstillinger og midler til vitenskapelig utstyr, samt noen midler til særskilte strategiske tiltak. I budsjettet for 2007 utgjør denne komponenten om lag 1,7 mrd. kroner. Videre består den av en resultatbasert omfordelingskomponent der et gitt beløp omfordeles etter resultatoppnåelse. Siden utvalgets oppdrag er å gi synspunkter på en eventuell ny komponent i finansieringssystemet, ønsker utvalget å gi en kort oversikt over den resultatbaserte omfordelingsmodellen, slik at utvalgets vurderinger og konklusjoner kan ses i sammenheng med denne konteksten.

Da den resultatbaserte forskningskomponenten ble innført i budsjettet for 2002 var det forskjellige indikatorer for universiteter og vitenskapelige høyskoler på den ene siden og statlige høyskoler på den andre. Omfordelingen var også innenfor hver institusjonskategori. Indikatorer og vekter var som følger:

¹ Kunsthøgskolene i Bergen og Oslo, Norges musikkhøgskole, NTNU/Kunstakademiet, NTNU/Musikkonservatoriet, UiB/Griegakademiet, HiØ/Akademi for figurteater, HiTø/Musikkonservatoriet, HiS/Musikkonservatoriet, HiA/Musikkonservatoriet, HiL/Den norske filmskolen.

Institusjonstype	Indikatorer	Vekt
Universiteter	Doktorgradskandidater	0,3
	Hovedfags-, master og profesjonskandidater	0,1
	EU-tildeling	0,03
	NFR-tildeling	0,17
	Førstestillinger	0,4
Vitenskapelige høyskoler	Doktorgradskandidater	0,3
	Hovedfags-, master og profesjonskandidater	0,1
	EU-tildeling	0,016
	NFR-tildeling	0,184
	Førstestillinger	0,4
Statlige høyskoler	Førstestillinger	0,4
	Eksternt finansiert virksomhet	0,2
	Vekttall (studiepoeng)	0,4

Universitetene og de vitenskapelige høyskolene la inn 10 pst. av budsjetttrammen, mens de statlige høyskolene la inn 5 pst. av budsjetttrammen i omfordelingspotten.

I 2006 ble det innført en ny resultatbasert omfordelingsmodell som var lik for alle institusjonene. Bruken av indikatorene doktorgradskandidater og inntekter fra EU og NFR ble ført videre i tillegg til at man innførte en ny indikator for vitenskapelig publisering, fordi KD ønsket å stimulere universiteter og høyskoler til å få frem forskningsresultater av høy kvalitet.

Indikator 2006	Vekt
Doktorgradskandidater	0,3
EU-midler	0,2
NFR-midler	0,2
Vitenskapelig publisering	0,3

Den nye modellen innebærer en omfordeling mellom alle institusjonene slik at man ikke lenger skiller etter institusjonstype. For universiteter og vitenskapelige høyskoler var innsatsen i omfordelingspotten videreført. For de statlige høyskolene ble det ført videre en redusert andel av den opprinnelige resultatbaserte omfordelingsmodellen fra 2005.

Den resultatbaserte forskningskomponenten utgjorde i 2007 om lag 1,24 mrd. kroner. Tabellen nedenfor viser komponentenes andel av totalt budsjett for 2007.

Universiteter			Vitenskapelige høyskoler			Statlige høyskoler		
Basis	Undervisningskomponent	Forskningskomponent	Basis	Undervisningskomponent	Forskningskomponent	Basis	Undervisningskomponent	Forskningskomponent
55 %	21 %	24 %	61 %	23 %	16 %	69 %	28 %	4 %

Blant de vitenskapelige høyskolene med kunstnerisk produksjon er både NMH og AHO holdt utenfor komponenten for publiseringspoeng fra 2006, og fra midler fra EU og NFR fra 2007. Dette er gjort ved at midlene er overført fra den resultatbaserte forskningskomponenten til basiskomponenten. Årsaken er at disse indikatorene ikke er et godt mål på den aktiviteten som finner sted ved disse institusjonene og fordi en slik premiering ikke vil stimulere til den ønskede faglige utviklingen. Når det gjelder NFR-midler og EU-midler er ikke KU et programområde for noen av finansieringskildene. Den eneste indikatoren som gjenstår

innenfor forskningskomponenten for disse to institusjonene er da produksjonen av doktorgradskandidater. De to kunsthøgskolene i Oslo og Bergen er holdt utenfor finansieringssystemet for universiteter og høyskoler i sin helhet.

For de institusjonene som er fullt knyttet opp mot forskningskomponenten avhenger uttellingen av institusjonenes *andel* på hver indikator i forhold til de øvrige institusjonene, ikke av den enkelte institusjonens nominelle resultat. Dette betyr at en institusjon kan få lavere bevilgning fra et år til et annet til tross for høyere resultat enn året før dersom et flertall av de øvrige institusjonene øker sitt resultat i enda større grad. Dette er et nullsumspill, der øket aktivitet i sektoren gir lavere ”stykkpris” innenfor en fast ramme. Utvalget vil derfor også komme inn på økonomiske vurderinger i forhold til dette nullsumspillet når det vurderer om et eventuelt indikatorsystem for KU bør inkluderes i et resultatbasert finansieringssystem.

3.3 Finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid i andre land

Utvalget har forsøkt å finne andre europeiske land som har innført en resultatbasert finansiering av KU. Så vidt utvalget har funnet ut, er det bare i Storbritannia at dette er gjennomført. Vi vil derfor gi en kort karakteristikk av dette systemet. Vi vil også vise til ordningen i Sverige, der de har en finansieringsmodell som er interessant også for Norge.

Storbritannia

Storbritannia har i 20 år gjennomført finansiering av forskningen ved all høyere utdanning basert på en relativt liten basisbevilgning og resultatrelaterte panelvurderinger. Denne ”Research Assessment Exercise” (RAE) er en evaluering som foregår hvert fjerde år av hver institusjons forskningsresultater og forskningsstatus. Finansieringen av forskningen kommer både fra ”the Higher Education Funding Council” i hvert av landene i Storbritannia, og fra ”Arts and Humanities Research Council”. Hoveddelen av finansieringen kommer fra den førstnevnte. Evalueringen baserer seg ikke på en fullstendig kvantitativ oppgave over forskningsbidrag, men på et utvalg av bidrag fra hver institusjon. I 2001 omfattet evalueringsarbeidet 2598 slike bidrag fra 173 institusjoner med 50 000 ansatte.

Den definisjonen av ”research” som ligger til grunn for evalueringene er:

’Research’ for the purpose of the RAE is to be understood as original investigation undertaken in order to gain knowledge and understanding. It includes direct relevance to the needs of commerce and industry, as well as to the public and voluntary sectors; scholarship; the invention and generation of ideas, images, performances and artefacts including design, where these lead to new or substantially improved insights; and the use of existing knowledge in experimental development to produce new or substantially improved materials, devices, products and processes, including design and construction. It excludes routine testing and analysis of materials, components and processes, e.g. for the maintenance of national standards, as distinct from the development of new analytical techniques. It also excludes the development of teaching materials that do not embody original research” (www.rae.ac.uk).

Kunstfagene i all sin bredde, inkludert design, er omfattet av denne definisjonen, og er gjort til gjenstand for research assessment og forskningsfinansiering i kategorien Arts and Humanities fra 1992. Det er imidlertid ikke det vi i Norge er vant til å kalle ”forskning” som da vurderes, men bl.a. det vi kaller ”KU”. For eksempel heter det i retningslinjene for den gruppen som skal vurdere ”music” at området ”encompasses the history, theory, analysis, creation, performance and production of music, in any genre or medium, and the broadest

understanding of the subject discipline and its relationship to current practices and cultures. The sub-panel will assess research from all areas of music". Her er "performance" og "composition and creative practice" nevnt på linje med "musicology" og andre tradisjonelle forskningsområder.

Denne forskjellen i begrepsbruk er viktig å ha med seg fordi den avviker fra det som har vært vanlig begrepsforståelse i Norge.

Evalueringen rettes mot tre tema, med vektning:

- Research output, 70%.
- Research environment, 20%
- Esteem, 10%

Institusjonene skal gi en selvevaluering og legge ved en meget omfattende dokumentasjon i forhold til nærmere beskrevne krav, og et begrenset antall arbeider som grunnlag for å vise "output" standard. "Output" blir kvalitetsvurdert av evalueringspanelet i forhold til "significance", "originality" og "rigour". "Research environment" beskrives fra institusjonen med opptil 10 sider tekst, som skal omfatte beskrivelse av strategi, bemanning og struktur (forskningsgrupper, opplæringsprogram og lignende). "Research environment" må kunne demonstrere levedyktighet - "sustainability".

Ordningen med RAE skal fortsette. Samtidig utredes det omlegginger, vesentlig for å redusere det meget omfattende arbeidet som ligger bak. For "arts and humanities" ble det sommeren 2006 oppnevnt en ekspertgruppe som skulle utrede muligheten for å benytte "metrisk" måling av resultater for kunst og humanistisk vitenskap. Gruppen leverte innstillingen "Use of research metrics in the arts and humanities" i oktober 2006. Her foreslås at den videre RAE for "arts and humanities" skal bringe inn metriske indikatorer i tillegg til vurderingsprosessen, som skal reduseres. De har imidlertid ikke kommet så langt i utredningen at de har foreslått noen konkrete indikatorer som kan registreres som "metrics", eller systemer for å registrere slike indikatorer.

Sverige

Begrepet KU ble tatt i bruk i Sverige i 1977. I forbindelse med høgskolereformen, der all postgymnasial utdanning ble samlet innenfor høgskoler, forutsatte reformen at all høgskoleutdanning skulle bygge på forskning. For de kunstfaglige utdanningene kunne man ikke bare legge til grunn forskning for utdanningen. Der ble KU satt frem som et supplement og sideordnet i forhold til den kunstfaglige forskningen. Det svenske Vetenskapsrådet har siden 2001 delt ut økonomisk støtte til KU og kunstfaglig forskning. Dette budsjettet er på 20 millioner svenske kroner pr år. Ordningen er administrert av *Ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap*. Vetenskapsrådets satsing på KU og kunstfaglig forskning har de første årene vært brukt til å danne nettverk, dvs. skape kollegier med minst to høgskoler eller tilsvarende i samvirke. Ordningen har ikke vært knyttet opp mot en resultatbasert komponent. Ordningen er for tiden under evaluering.

Oppsummering

Ordningene kan oppsummeres slik, i forhold til KU:

1. Norge: Budsjettrammen Stortinget bevilger til institusjonene inkluderer også midler til KU.
2. Sverige: Rammebevilgning fra Riksdagen suppleres med penger man kan søke fra Vetenskapsrådet. Bidrag herfra inngår ikke i en resultatbasert finansiering.

3. Storbritannia, nå: Hele bevilgningen til forskning (og KU) baseres på evaluering av aktivitet på enkelte variabler, og på penger fra et forskningsråd som også dekker KU
4. Storbritannia, foreslått: Som nå, men noe registrering og telling av produkter ("metrics") skal bringes inn i beslutningsgrunnlaget.

3.4 Resultatbasert finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid eller ikke?

Utvalget skal vurdere om det er mulig og hensiktsmessig å innføre et resultatbasert finansieringssystem for KU og vil kommentere den muligheten at dagens system fortsetter, med finansiering av FoU (medregnet KU) innenfor rammebevilgningen.

Basisbevilgningen dekker institusjonenes aktivitet, fra drift og lønn til den FoU-aktiviteten, inkludert KU, som ikke er resultatbasert. Denne bevilgningen er nokså forutsigbar og gir mulighet til langsiktig planlegging og satsning, i motsetning til de variasjoner som kan oppstå i et resultatbasert system med fast ramme. Utvalget minner om at institusjoner som øker produksjon av KU fra ett år til et annet ikke er sikret en budsjettøkning, fordi det er den relative økingen blant alle de innbandede institusjoner som avgjør omfordelingen. Spørsmålet er om institusjonene *må* ha denne institusjonskonkurransen for å gi incentiv til FoU-innsats. Etter utvalgets mening kan ikke dette være nødvendig, institusjonene har ansvar for å gjennomføre en FoU-strategi med nødvendige interne incentiver innenfor den rammebevilgning man har.

Dersom de berørte institusjonene og fagmiljøene ikke inkluderes i et resultatbasert system, må man imidlertid vurdere om dette kan ha konsekvenser for institusjonenes og fagmiljøenes status og i siste instans bevilgning. Utvalget er kjent med at noen kunstneriske utdanninger i universitetene og høgskolene opplever det slik at deres bidrag til institusjonens FoU ikke blir lagt vekt på fordi KU ikke inngår som indikator i finansieringssystemet. I disse miljøene er det frykt for at KU som eget FoU-felt etter hvert vil betraktes som uviktig og at aksepten for FoU-arbeid på de kunstneriske fagenes premisser vil svekkes. Utvalget mener at dette er noe som må adresseres i de institusjoner der det er aktuelt, som et ledd i institusjonenes strategiarbeid og FoU-politikk.

Utvalget har også registrert at det noen steder er forventning om at uttellingen i den resultatbaserte forskningskomponenten tilbakeføres til den enkelte forsker. Det ligger imidlertid ingen slike føringer i det resultatbaserte systemet. Systemet er et institusjonsincentiv, ikke et incentiv for bestemte miljøer eller personer. I St.prp. nr. 1 (2004-2005) for UFD står følgende om innføringen av publisering som indikator:

Departementet understreker at indikatoren som blir utvikla, skal nyttast som grunnlag for fordeling mellom institusjonane. Systemet vil derfor truleg måtte bli relativt grovmaska. Dette vil ikkje vere ein presis premiering av den enkelte forskaren og tilhøyrande forskningsresultat. Institusjonane må ha interne fordelingsmodellar som fører incentiva vidare ned i institusjonen..

Det er derfor opp til institusjonene å fordele budsjett på interne enheter, ut fra strategiske mål. Det bør derfor ikke oppfattes slik at det å være utenfor det resultatbaserte systemet har som automatisk konsekvens at enkelte virksomheter blir budsjettapere.

4. Kunstnerisk utviklingsarbeid

4.1 Hva er kunstnerisk utviklingsarbeid?

Utvalgets oppdrag er å utvikle resultatbaserte indikatorer for KU. Dette krever en klargjøring av hva som kan ligge i begrepet.

I Norge har det i 20-30 år vært en diskusjon om forholdet mellom kunst og forskning. I løpet av disse årene har kunstutdanning på høyere nivå gjennomgått en profesjonalisering som har medført sammenligning og likestilling med annen høyere utdanning i Norge, og spørsmålet må ses i sammenheng med denne utviklingen. Diskusjonen skjøt fart i 90-årene med bakgrunn i en NAVF-konferanse i Åsgårdstrand 1992. Her ble det bl.a. presentert synspunkter som så på *kunstnerisk virksomhet* som en individuell skapende virksomhet som skal stimulere og utvikle den kunstfaglige kompetansen, og på *forskning* som en aktivitet som skal gi ny og objektiv kunnskap som er etterprøvbart. *Kunstfaglig forskning* ble også diskutert, og av noen sett på som "forskning fra innsiden", der kunstneren gjennomfører kunstnerisk virksomhet og *i tillegg* gjennomfører en refleksjon over problem, prosess, metoder og resultater, "dvs. gjør verkets tilblivelse tilgjengelig for andre".

I årene etter Åsgårdstrand har det vært diskusjoner om innholdet i begrepene, og om forholdet mellom kunstnerisk virksomhet og forskning. En hovedkonklusjon har hatt bred tilslutning, nemlig at *kunstnerisk virksomhet og forskning er to forskjellige aktiviteter*. Denne oppfatningen førte til at Universitets- og høgskoleloven av 1995 innførte KU som en parallell til forskning og faglig utviklingsarbeid.

Utvalget understreker det prinsipielle i at KU er plassert på linje med forskning i loven. Kunstverket er selvstendig og meningsbærende i kraft av sitt iboende "språk" og sine formale løsninger, og i kraft av sitt diskursive forhold til andre kunstverk og til de kulturelle kontekster den inngår i. Kunstneriske uttrykk kan leses og tolkes av kvalifiserte fagpersoner på samme måte som, for eksempel, matematikere leser matematikk eller filosofer leser filosofi. Kunstneriske uttrykk er intellektuelle, skapende og ferdighetskrevene på egne premisser, og fordrer ikke oversettelse til andre uttrykksformer for å gi mening og sammenheng.

Det ble imidlertid ikke gitt noen definisjon av begrepet "KU" da loven ble fremlagt. I "Forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger" (FOR 2006-02-09 nr 129) gis det heller ingen definisjon, men et viktig begrepssupplement er innført: "Kunstnerisk virksomhet", som sidestilles med "KU". For ansettelse i kunstfag som professor kreves nå "Omfattende kunstnerisk virksomhet på høyeste nivå etter internasjonal standard", og for førsteamanuensis "Gjennomført godkjent stipendprogram for KU på aktuelt fagområde eller dokumentert kunstnerisk virksomhet eller utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå". Når forskriften inneholder både "virksomhet" og "utviklingsarbeid" som betegnelser på den kunstneriske aktiviteten, oppfatter vi det som et tegn på at kriteriene for ansettelse og opprykk skal være vide og tilpasset kunstfeltets mangefasettede virkelighet. Det er derfor viktig at et registreringssystem også fanger opp hele bredden av kunstneriske manifestasjoner.

Med bakgrunn i dette vil utvalget tolke begrepet KU slik:

Kunstnerisk utviklingsarbeid dekker kunstneriske prosesser som fører fram til et offentlig tilgjengelig kunstnerisk produkt. I denne virksomheten kan det også inngå en eksplisitt refleksjon rundt utviklingen og presentasjonen av kunstproduktet.

Det ligger i det kunstneriske uttrykkets egenart å fremelske det unike og nyskapende. Samtidig er produktenes pragmatiske samfunnsrelevans, redskapskarakter og produksjonstilpassning i noen sammenhenger viktigere enn produktenes kunstkarakter. Utvalget har derfor valgt en bred definisjon av KU som også fanger ”the making disciplines” hvor også arkitektur og design er kunstfag, fordi kunnskapsproduksjonen i disse fagene (”research by design”) i stor grad samsvarer med kunstfagenes og fordi fagene resultatmessig i liten grad lar seg fange av reglene for vitenskapelig publisering.

Definisjonen inneholder tre begrep som krever nærmere forklaring: Offentlig tilgjengelig, refleksjon og kunstnerisk produkt.

Med ”offentlig tilgjengelig” påpekes behovet for at det kunstneriske utviklingsarbeidet skal kunne gjenfinnes av andre og at andre fagfeller skal kunne vurdere det. I vår sammenheng betyr det at først når et KU er offentlig tilgjengelig, kan det være mulig å bruke det i en indikatorsammenheng. Vi vil senere drøfte hvilke offentlige arenaer og kanaler som kan være relevante for KU i forhold til kravet om offentlig tilgjengelighet.

”Refleksjon” er et begrep som ofte knyttes til ”utviklingsarbeid”. Utvalget understreker at all kunstnerisk virksomhet, skapende som utøvende, inneholder et sterkt element av refleksjon, der ideer og handlinger prøves ut og vurderes, der metoder involveres og anvendes eller forkastes, og der resultater vurderes opp mot ideer og mål for virksomheten. Alt dette innvevd og basert i et bredt felt av kunnskaper om og ferdigheter i utføring av skapende og utøvende kunstnerisk virksomhet. Denne refleksjonen er *alltid implisitt* i virksomheten, og noen ganger er den også uttrykt eksplisitt. Presentasjon av et kunstnerisk produkt basert på implisitt refleksjon er den dominerende presentasjonsmåten i kunstfagene. Malerier, symfonier, ballettforestillinger, designobjekter, konserter osv, alle blir de presentert som et ”selvforklarende” produkt.

Utvalget vil derfor ikke stille krav om at kunstnerne skal formulere seg *eksplisitt* om refleksjonsprosessen de har gjennomgått fram til produktet er ferdig og presentert. Noen ganger kan imidlertid kunstnerne selv gi eksplisitt uttrykk for noe av den refleksjon som ligger bak et kunstprodukt, slik man forlager av stipendiatene i stipendprogrammet for KU. En slik eksplisitt redegjørelse for den kunstneriske refleksjon gjøres i mange tilfeller verbalt og skriftlig, men den må også i noen tilfeller basere seg på ikke-verbale midler for å få fram essensielle sider ved den kunstneriske prosessen, for eksempel ved demonstrasjoner, gester, film, modeller, tegninger og lignende. Det avgjørende er at den er på en måte som det aktuelle fagområdet finner relevant og tilstrekkelig presist. Slik eksplisitt redegjørelse for refleksjonen ”bak” kunstproduktet og en bredere kontekstualisering av arbeidet kommer i stor grad til syne i kunstnernes undervisning av studenter og i fagmiljøers kritiske diskusjoner, i mindre grad i møtet med et publikum.

Den eksplisitte refleksjonen som i noen tilfeller supplerer det kunstneriske produktet kan ha liten eller stor grad av selvstendighet i forhold til kunstproduktet, og vil i praksis finne den særegne formen som er relevant for intensjonen. I noen tilfeller vil refleksjonen være så knyttet til produktet at den bare har mening og funksjon idet den presenteres sammen med produktet. I andre tilfeller kan refleksjonen også fungere som et selvstendig produkt, med referanse til kunstproduktet eller til større deler av kunstnerens produksjon. Da kan refleksjonen gå over til å bli et selvstendig faglig utviklingsarbeid eller et forskningsarbeid. Dersom for eksempel en utøvende musiker innstuderer et repertoar og både presenterer det i

konsserter (og eventuelt på CDer) og i en skriftlig tekst som tilfredsstillende kriterier for faglig utviklingsarbeid eller forskning, vil kunstproduktet og refleksjonen kunne registreres i to kategorier.

Kunstneriske produkter fremstår som *verk* og *framføringer*. *Verk* er vanligvis et resultat av *skapende* aktivitet. *Framføringene* kan i tillegg preges av to andre kunstneriske aktiviteter: Den *medskapende* og den *improvisatoriske*. En musiker er i hovedsak medskaper i forhold til et verk skapt av en annen. Det samme gjelder en danser som innstuderer en koreografi en annen har laget eller en skuespiller som innstuderer en dramaturgisk tekst. Alle skal tolke og puste liv i noe som først får sin fulle kunstneriske utfoldelse i framføringen. På den annen side er det mange musikkformer som fordrer improvisatorisk virksomhet, og improvisasjon kan vi også finne i de andre framføringskunstene. Det prinsipielt viktige ved å skille mellom tre typer kunstnerisk aktivitet er at kvalitetskriteriene vil variere i forhold til om det er skapende, medskapende eller improvisatorisk virksomhet som er dominerende.

4.2 Kunstnerisk utviklingsarbeid, formidling og offentliggjøring

For forskningen skiller man mellom indikatoren *publisering* og indikatoren *formidling*, og i formidlingsutvalgets innstilling skiller man mellom to målgrupper for formidlingen: *Brukere* og *allmennheten*. Dette er begreper som ikke uten videre kan anvendes på KU, slik man har gjort i ”Sammen om kunnskap II”. Der foreslås det at formidling til allmennheten av KU ”hører naturlig til under indikator 5” i deres forslag, dvs. i ”Medier og direkte formidling”.

Utvalget er ikke enig i en slik konklusjon, som betyr at mye av det kunstneriske utviklingsarbeidet blir omfattet av en eventuell *formidlingskomponent*. Uenigheten kan illustreres ved å sammenligne med forskningens publisering og formidling. Når formidling av *forskningens* resultater til allmennheten aksepteres som noe annet enn formidling til fagfeller via publisering, har dette noe med både *form* og *innhold* i formidlingen å gjøre. For eksempel vil et foredrag i radio om et komplisert forskningstema måtte fremstille temaet på en popularisert og forenklet måte. Framføring av et *KU* som for eksempel et musikkverk er imidlertid ikke en bearbejdet, tilrettelagt og forenklet formidling av noe som også har en annen form, men er det kompliserte og mangetydige verket selv, i sin opprinnelige form, og i den differensierte og opplevelsesfremkallende framføringen med all sin rikdom. En slik framføring tilsvarer derfor publiseringen av det kompliserte forskningsprosjektet, ikke den bearbejdede eller populariserte formidlingen. For kunstnere er publikum både fagfeller, brukere og allmennhet, det gjøres ikke noe skille her.

Noe annet er det at det kunstneriske personalet kan delta i formidlingsaktiviteter som omfattes av den foreslåtte formidlingskomponenten, på samme måte som andre ansatte også kan bidra til de formidlingsaktivitetene som inngår i ”omsetning”, ”innovasjon og samhandling med arbeidslivet”, ”publikasjoner”, ”foredrag/posters på brukerrettede fagkonferanser” og ”medier og direkte formidling”. Kunstutdanningsinstitusjonene med sine fagfolk har et ansvar for å drive fagfeltene framover, bidra til relevant faglig diskurs, og formidle denne virksomheten ikke bare til studenter, men til større fagmiljøer og allmennheten. Utvikling av kritisk refleksjon, formulert på måter som kan nå flere enn de interne faglige kretser og dermed utsette fagene for diskusjon, er en viktig utfordring for disse utdanningsmiljøene.

4.3 Kunstnerisk utviklingsarbeid og indikatorer i en institusjonell kontekst

Når mandatet for utvalget sier at ”Indikatorene skal ved bruk i finansieringsøyemed gi incentiver til ønsket utvikling av KU” oppfatter utvalget dette som en viktig premis, fordi det peker på at indikatorene må fremme *institusjonenes* FoU-politikk. Individuer og miljøer

frembringer KU, men institusjonene inndrar denne virksomheten i et institusjonelt perspektiv ved å se på KU som mer enn summen av en rekke individuelle verk eller fremførelser. Utdanningene skal drive undervisning basert på KU på samme måte som det drives forskningsbasert undervisning i høyere utdanning. Et kriterium blant flere for god kvalitativ KU bør dermed være i hvilken grad dette arbeidet aktivt tilfører utdanningen og institusjonenes fagmiljø nye faglige perspektiver. Samtidig må KU produsert i institusjonell kontekst ha legitimitet og vekke profesjonell interesse utover utdanningsmiljøene. Den kunstneriske kvaliteten og arbeidets betydning må måles opp mot nasjonal og internasjonal kunstnerisk virksomhet.

Som nevnt i 3.1 er de institusjonelle rammefaktorene for å praktisere en institusjonsrelatert FoU-politikk noe ulik mellom institusjoner og fag. En rammefaktor som har stor innflytelse på institusjonens satsning på KU er i hvilken grad de kan stille nødvendige ressurser (tid, rom, utstyr) til disposisjon for fagpersonalet til deres KU.

4.4 Kunstnerisk utviklingsarbeid som del av institusjonenes FoU

Selv om det er KU som er tema i denne innstillingen, er det viktig å peke på at de fleste institusjonene og fagmiljøene som inkluderes i diskusjonen om resultatbaserte indikatorer for KU har en FoU-virksomhet som er sammensatt av alle de tre primærvirksomhetene som er nevnt i loven:

- Forskning
- KU
- Faglig utviklingsarbeid

Forskning drives tematisk og disiplinært innen humanistiske, samfunnsvitenskapelige, teknologiske og naturvitenskapelige områder. Nær sagt alle doktorgrader der arbeidet er utført ved kunstfaglige institusjoner har karakter av akademisk forskning. Intensjonen innenfor doktorgradsutdanningene har også vært å skolere kandidatene til forskningsaktivitet.

I forhold til tradisjonelle vitenskapelige fag er både kunstfagene og ”the making disciplines”, som arkitektur og design, kjennetegnet av at praksis er den viktigste kilden til kunnskap. Kunnskapsutvikling skjer gjennom prosjektutvikling som har karakter av *faglig utviklingsarbeid* og gjennom KU. Tematisk og metodisk skiller dette utviklingsarbeidet seg fra vitenskapelig arbeid. Eksempelvis forsøker arkitekter og designere å forstå og utvikle sine egne ideer gjennom selve designprosessen.

Hovedtyngden av staben ved de aktuelle institusjonene er trent og dyktige nettopp i denne typen utviklingsarbeid. Innenfor dette feltet kobles undervisning på høyt nivå til FoU-aktivitet, og innenfor denne kategorien ligger innovasjonsvirksomheten ved disse institusjonene.

Et annet karakteristisk trekk ved kunnskapsproduksjonen er den spesielle rollen *fagkritikken* har innenfor kunstfagene. Innen kunstfagene finnes det en nødvendig sammenheng mellom produksjon av verk, offentlig publisering av verk og kritikk av verk. Innenfor enkelte av fagene er denne tradisjonen formalisert i akademiske disipliner som teatervitenskap, kunstvitenskap, musikkvitenskap og litteraturvitenskap, mens andre fag som arkitektur har en levende og internasjonal interdisiplinær fagkritikk med høy relevans for praksis. For enkelte fagområder er ikke fagkritikken institusjonalisert eller operasjonalisert på måter som kan gi grunnlag for utvikling av indikatorer.

Det er viktig å være oppmerksom på at enkelte av fagene har få publiseringskanaler, og spesielt få rene vitenskapelige tidsskrifter eller tidsskrifter som fokuserer på fagkritikk av KU. De fleste tidsskriftene, både nasjonalt og internasjonalt er hybride tidsskrifter som publiserer en blanding av nyhetsstoff, verk, fagkritikk og vitenskapelige artikler. I flere av fagene er det vanskelig å peke på tidsskrifter som relevante publiseringskanaler.

Ser vi på de to kategoriene forskning og faglig utviklingsarbeid i forhold til arbeidet med indikatorer kan vi oppsummere:

- Den første kategorien – forskning – vil helt og holdent kunne dekkes av de indikatorene som er etablert.
- Den andre kategorien – faglig utviklingsarbeid – vil også delvis kunne dekkes av de etablerte reglene for publiseringskanaler i forskningskomponenten. Men mangelen på gode kanaler vil være et problem. Fagkritikk er også vanskelig å innpasse. Hovedtyngden av faglig utviklingsarbeid i kunstfagene vil dermed være en virksomhet som ligger utenfor den resultatbaserte forskningsfinansieringen.

4.5. Oppsummering

Utvalgets hovedpunkter er:

- KU dekker kunstneriske prosesser som fører fram til et offentlig tilgjengelig kunstnerisk produkt. I denne virksomheten kan det også inngå en eksplisitt refleksjon rundt utviklingen og presentasjonen av kunstproduktet.
- Produkt av KU kan være av to hovedtyper: Verk eller framføringer.
- Både verk og framføringer er kompliserte, mangetydige og opplevelsesfremkallende originalprodukter som tilsvarer de forskningsprodukter som registreres i forskningskomponenten og ikke den type formidling som registreres i den foreslåtte formidlingskomponenten.
- KU inngår i institusjonenes FoU-strategi, og bør tilføre utdanningen og institusjonenes fagmiljø nye faglige perspektiver samtidig som den må ha legitimitet og vekke profesjonell interesse utover utdanningsmiljøene.
- KU inngår i institusjonenes totale FoU-virksomhet, sammen med forskning og faglig utviklingsarbeid.

5. Eksisterende registrering av kunstnerisk utviklingsarbeid

5.1 Innledning

Den kvantitativt mest omfattende av indikatorene for forskning er *publiseringen*. Offentliggjøring av KU i form av verk og framføringer er en klar parallell til denne publiseringskomponenten. I forhold til distribusjon av forskningsresultater ble det etablert en definisjon av vitenskapelig publisering som innbefattet krav om at publikasjonen må:

1. Presentere ny kunnskap.
2. Være i en form som gjør resultatene etterprøvbare eller anvendelige i ny forskning.
3. Være i et språk og ha en distribusjon som gjør den tilgjengelig for de fleste forskere som kan ha interesse av den.
4. Være i en publiseringskanal (tidsskrift, serie, bokutgiver, nettsted) med rutiner for fagfellevurdering.

I forhold til en dokumentasjon av KU blir mulighetene for parallellføring med vitenskapelig publisering mindre og mindre jo lenger ned på listen man går. Det forhindrer ikke at det er mulig å foreta registrering av KU, *spørsmålet er om registreringen gir data som kan gi grunnlag for en indikator*. Dagens praksis i institusjonene og i de to databasene FRIDA og ForskDok vil derfor bli beskrevet.

5.2 Institusjonenes registrering av kunstnerisk utviklingsarbeid

Alle institusjoner har utviklet rutiner for å registrere KU. Denne registreringen er brukt som grunnlag for fordeling av forskningstid og for tildeling av ekstra FoU-midler, og som generelle oversikter som kan brukes i diskusjoner om FoU-politikk. I noen institusjoner, der kunsthøgskolen er del av større enheter, har de også vært benyttet som grunnlag for intern budsjettfordeling.

Registreringen er enten knyttet opp mot bestemte publiseringskanaler eller mot visse kategorier for KU, avhengig av fagfelt og institusjon. Vi vil illustrere dette ved å referere de kategoriene som benyttes for registrering av verk og framføringer ved de fire institusjonene der hovedvirksomheten er rettet mot kunsthøgskolen:

Arkitektur og design registreres ved Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo i følgende hovedkategorier, som alle omfatter verk:

- Verk publisert i faglige nasjonale (nivå 1) og internasjonale tidsskrifter (nivå 1 eller 2)
- Verk tildelt nasjonale eller internasjonale priser.
- Verk premiert i eller invitert til nasjonale og internasjonale konkurranser.
- Utstilling av verk med fagfellevurdering.

Visuell kunst og design blir ved Kunsthøgskolen i Bergen registrert i følgende hovedkategorier, som omfatter verk og framføringer:

- Kunstnerisk/designfaglig verk/objekt, som er innkjøpt av museum, institusjon, privat samling o.a. eller er invitert til og/eller premiert i konkurranser, eller har fått pris eller utmerkelse, eller er utført på oppdrag eller bestilling.
- Større offentlige utstillinger/fremførelser.
- Publisering (tekst og/eller visuelt i form av bøker, artikler, CD med mer).

Kunstnerisk arbeid registreres ved Kunsthøgskolen i Oslo i følgende hovedkategorier:

- Kunstverk/designprodukt/prosjekt/narrativ film og video, som er innkjøp til museum og private samlinger, er invitert og/eller premiert i konkurranser, eller har fått pris eller utmerkelse, eller er utført på bestilling eller oppdrag.
- Offentlig, juryert utstilling eller fremføring.
- Forestillinger og konserter.
- Musikkinnspilling og komposisjon.
- Omtale av kunstnerisk verk eller designfaglig produksjon i nasjonale og internasjonale tidsskrifter og bøker.

I *musikk* registreres *verk og fremføringer* ved Norges musikkhøgskole i disse hovedkategoriene:

- Komposisjoner og arrangementer.
- Konserter.
- CD-innspillinger.

Alle hovedkategoriene som er nevnt krever flere typer opplysning, mye av dette i fri tekst, for at et KU skal være identifiserbart og registrert.

Den årlige registreringen er basert på individuell rapportering fra de ansatte. Institusjonen kvalitetssikrer data. I noen sammenhenger kan kvalitetssikring skje gjennom etablerte registre (tidsskriftsindekser, utgivelser), men for det meste er det utviklet egne rutiner for kvalitetssikring av data. Alle institusjonene har enten en papirbasert eller en nettbasert årlig oversikt over registrert FoU. De fleste institusjonene og fagmiljøene som berøres av denne innstillingen registrerer også FoU i FRIDA eller ForskDok.

I forhold til det som nå er beskrevet, er utvalgets kommentar:

- Virksomheten som inngår i dagens registreringssystem registreres av den enkelte ansatte i forhold til institusjonens kategorier. Institusjonene har ansvar for å kvalitetssikre denne informasjonen. De fleste institusjonene registrerer ”alt” som produseres av KU. Et unntak er AHO, der det bare registreres arbeider som har hatt en form for fagfelleevaluering.
- Institusjoner med *samme* fagfelt har utviklet sine egne kategorisett, som til dels er ulike både i forhold til publiseringskanaler, kategorier og detaljeringsnivå. Disse er derfor ikke anvendelige som indikatorer i sin nåværende form.
- *Ulike* fagfelt har utviklet ulike kategorisett. Dette gjør det vanskelig å sammenligne KU fra ulike fagfelt.

5.3 Registrering i FRIDA og ForskDok

Begge de sentrale registreringssystemene som benyttes av universiteter og høyskoler har kategorier som forsøker å dekke elementer av KU. Disse systemene er ikke utviklet for å gi grunnlag for registrering av KU til et finansieringssystem, men utvalget vil likevel kommentere systemene i lys av en slik tematikk.

FRIDA har to hovedkategorier for å registrere virksomhet som kan være KU:

- ”Kunstnerisk og museal produksjon”, som angår ”formidling av kunstneriske produkter”. Her er det følgende underkategorier: Museumsutstillinger, arkitektutstillinger, kunstutstillinger, WEB-utstillinger, annet.

- ”Kunstnerisk produksjon”, som registrerer ”Vitenskapelige og faglige arbeider basert på kunstnerisk virksomhet”. Her er det følgende kategorier: Arkitekttegninger, kunst- og bildemateriale, musikk komposisjon og arrangement, musikalsk framføring, musikk innspillingsprodukt.

For hver av kategoriene må man skrive inn opplysninger, på samme måte som institusjonens registreringer krever det. For ”kunstnerisk og museal produksjon” må man for eksempel oppgi prosjektets tittel, om det er permanent utstilling eller ikke, om det er separatutstilling eller gruppeutstilling, antall gjenstander som er stilt ut. For ”musikkutøvelse” er for eksempel følgende relevante: Urfremføring (ja/nei), originalverkets tittel (fritekst), originalverkets komponist (fritekst), medvirkende(fritekst), sjanger (klassisk; opera; rock...), framføringstype (konsert...), ensembletype (kodetabell), ensemblenavn (fritekst) og antall i ensemblet, besetning (fritekst).

Utvalget mener at FRIDA ikke har noen klar definisjon verken av ”kunstnerisk produksjon”, ”formidling” eller ”kunstnerisk virksomhet”. Kategoriene man bruker er heller ikke videre dekkende for mangfoldet innen KU..

ForskDok har en kategori ”Kunst/musikk” som er oppdelt i følgende underkategorier:

- Kunstverk. Omfatter: Materiale, designkategori, merittering, kunstverkets lokalisering, verkets datering/varighet, arrangørens navn.
- Kunstutstilling. Omfatter: Geografisk område, utstillingskategori, utstillingstittel, utstillingens lokalisering, utstillingsdato, stedsnavn.
- Komposisjon. Omfatter: Utgivelsessted, utgiver, år, ISMN/ISRC, ensembletype, besetning, instrumenter.
- Konsert. Omfatter: Ensemblenavn, lydfesting, konsertsted, konsertdato.
- Musikkinnspilling. Omfatter: Sportittel, utgiver, år, ISMN/ISRC, ensemblenavn, edisjons-/platennummer, arrangør/produsent, lydmedium.

På samme måte som i FRIDA må man skrive inn en rekke opplysninger for de fleste variablene i hver kategori. Heller ikke her er det en bredde i kategorier som dekker kunstfeltets mangfoldige produkter og fremføringer, og det er ikke tilstrekkelige underkategorier for noen av kategoriene til at de vesentlige sidene ved det kunstneriske utviklingsarbeidet kommer fram. For eksempel omfatter ikke ”konsert” *hva* som er spilt, noe som er helt avgjørende for å kunne ha en mening om kunstnerisk nivå.

5.4 Konklusjon

Registreringen som gjøres av institusjonene og i FRIDA og ForskDok illustrerer at KU ikke lar seg innfange like ”lett” som det som inngår i indikatoren ”vitenskapelig publisering” i forskningskomponenten. Mangfoldet i KU har ført til at KU i dag registreres i ulike kategorier både mellom og innenfor fagfelt. Selv om man skulle komme fram til enighet om et begrenset antall hovedkategorier vil man være avhengig av flere enheter innen kategoriene. Hva er for eksempel en ”konsert”? Det må flere variable til for å bestemme identiteten til et KU som er ”konsert”, noe sitatet fra FRIDA om ”musikkutøvelse” viser. Vi kommer tilbake til problemet med ”enheter” og til sammenligning mellom ulike enheter i 8.4.

Et annet problem med registrering av data om KU som grunnlag for en indikator, er at en del data må bygge på fritekst for å kunne uttrykke det særegne og viktige med prosjektene. Slike data egner seg dårlig til kvantifisering.

Utvalgets konklusjon er at det ikke eksisterer noen registreringsystem, verken ved institusjonene eller i FRIDA og ForskDok, som gir data som egner seg som grunnlag for en indikator om KU, og at utvalget ikke ser noen løsning som både kan imøtekomme mandatets krav til data og de føringer som gis av det mangfoldige spekter av KU som eksisterer.

Utvalget viser også til at det britiske RAE har uttalt at de vil utnytte det de kaller ”metrics” om kunstfagene, men at de foreløpig ikke har konkretisert hvordan dette kan gjøres.

Registrering av KU er likevel viktig, selv om det er tvilsomt at registreringen kan gi datagrunnlag for en indikator i et finansieringssystem. Institusjonene og deres ansatte har behov for å kunne dokumentere denne delen av virksomheten, både innad overfor andre faglige aktiviteter og utad i kultur- og samfunnslivet og overfor myndighetene. I dag er denne dokumentasjonen mangelfull. Uten bedre synliggjøring kan KU komme til å bli nedprioritert på ulike nivåer i universitets- og høgskolesektoren. Derfor anbefaler utvalget et det arbeides videre med å forbedre FRIDA og ForskDok, slik at de blir gode nettbaserte verktøy for registrering og synliggjøring av KU, se kapittel 10.

6. Etterprøvbarehet for data om og kvalitetsvurdering av verk og framføringer

6.1 Etterprøvbare data

Et sentralt krav i mandatet er at data om produkter som skal inngå i en indikator må være etterprøvbare. Dette forstår vi som nevnt som at informasjonsgrunnlaget for å avgjøre om noe inngår i en indikator skal ha data som er varige og kan etterspores.

Når det gjelder sluttproduktet *verk*, består de over tid, de er *varige*. Verk har derfor etterprøvbare data, i den forstand at hele produktet finnes i ettertid.

I KU er det imidlertid en stor mengde produkter av kunstnerisk arbeid som bare viser seg i *framføringer* som er *tidsbegrensede* her-og-nå-fenomener. Det som kan dokumenteres i ettertid er data om når og hvor og i hvilken kontekst noe har foregått, ikke selve det kunstneriske produktet og dets kvalitet. I den forstand er det ikke etterprøvbare data om denne virksomhetens egentlige innhold.

I spennet mellom varige og tidsbegrensede produkter finnes det også mellomposisjoner. Et eksempel er kunstneriske installasjoner som varer en tid, men som forsvinner når utstillingen er slutt. Med mindre de blir dokumentert ved film vil de ha samme karakter som tidsbegrensede produkter i forhold til etterprøvbarehet.

Vår konklusjon er at ett av kravene i mandatet, etterprøvbare data, ikke kan oppfylles for framføringer.

Kravet om etterprøvbare data har etter vår oppfatning mest betydning for kvalitetsvurderingen av KU. Spørsmålet er da: Lar det seg gjøre å få kvalitetsvurderinger av noe som ikke har etterprøvbare data? Vi vil se på om det finnes andre måter å kvalitetsvurdere KU på enn via etterprøvbare data.

6.2 Kvalitetsvurdering av kunstnerisk utviklingsarbeid

Indikatoren publisering i forskningskomponenten har løst problemet med kvalitetsvurdering ved å kreve at publiseringskanalene skal ha en *ekstern fagfelle-vurdering* av kvalitet *før* noe blir publisert. I den grad det konkrete produktet, forskningsartikkelen eller boka osv, blir gjort til gjenstand for kvalitetsvurdering *etter* publisering registreres ikke dette som et ledd i indikatorprosessen. Det er også en premiss at bare det som er offentliggjort i fagfelle-vurderte kanaler kan bli inkludert i publiseringsindikatoren.

For kunstnerisk utviklingsarbeid er det, i likhet med forskningen, en rekke arenaer der verk offentliggjøres og der det har vært en kvalitetsvurdering av verket *før* det har fått adgang til arenaen. Et eksempel er billedkunst som er antatt til juryerte utstillinger. Her blir det kunstneriske produktet vurdert før det eventuelt offentliggjøres. I hvilken grad vurderingen gjøres av fagfeller vil vi kommentere senere. Vanligvis er de innsendte verk anonyme, som i forskningen.

En annen form for før-vurdering illustreres av en musikers solistopptreden med et velrenommert orkester, av arkitekter og bildende kunstnere som inviteres til å bidra til en utstilling, en komponist som får en bestilling på en opera, en kunstner som engasjeres til å lage en altertavle i en kirke, og kunstnere som tildeles stipend. I disse tilfellene er det kjente

personer som inviteres, og deres *personlige kvalitetsnivå som vurderes*, ikke et verk eller en framføring, og anonymiteten er naturligvis oppløst. I mange tilfeller vil denne personlige før-vurderingen være den eneste eksterne vurdering som skjer, fordi verket eller framføringen som er en konsekvens av invitasjonen ikke er garantert å få en vurdering når det foreligger. I et indikatorsystem må man i prinsippet godkjenne også denne form for vurdering, der *det at personen er invitert* til å bidra med et KU er det avgjørende, ikke selve verket eller framføringen, ellers vil man kunne utelukke KU av høyeste kvalitet. Samtidig kan man ikke hevde at alt som er av bestillinger av KU er garantert høy kvalitet, bl.a. fordi bestillerne ikke nødvendigvis har en faglig høy kompetanse å basere sine vurderinger på. Dette kommer vi tilbake til i kapittel 7, når vi ser på *arenaer* som et eventuelt kriterium for kvalitet.

Ulikt forskningen er det imidlertid en stor mengde KU som ikke får noen vurdering før offentliggjøring, men som kan få en vurdering *etter offentligjøringen*, vanligvis som den kritikk produktet får i media eller fagtidsskrifter. Dette gjelder for eksempel utstillinger av bildende kunst og konserter og CD-produksjoner. Etter-vurderingen er derfor en viktig form for vurdering av KU.

Etter-vurderingen er imidlertid av en annen art enn før-vurderingen. Mens før-vurderingen ender i at noe aksepteres eller avvises, på samme måte som en forskningsartikkel til et tidsskrift, har etter-vurderingene vanligvis karakter av brede vurderinger som ikke har som mål å gi en konklusjon om noe er ”godkjent” eller ikke. En kritikk i en avis av en utstilling er et eksempel på en slik vurdering. Det betyr at en etter-vurdering ikke uten videre lar seg innordne i et system som krever ”ja” eller ”nei”: Er dette et KU av kvalitet eller det ikke? Et slikt spørsmål kan i beste fall besvares etter en tolking av kritikken.

Etter-vurderingen har også et annet mulig trekk som skiller den fra det meste av før-vurdering: En kunstutstilling eller en konsert som i det hele tatt oppnår en kritikk i en avis, oppnår kanskje bare denne ene kritikken. En vurdering av kvalitet som hviler på *en* persons vurdering er et tvilsomt grunnlag for å felle en kvalitetsdom i et system med konsekvenser for bevilgningen.

Mye produksjon av KU blir imidlertid *ikke* gjort til gjenstand for ekstern kvalitetsvurdering av fagfeller eller kompetente kritikere, verken før eller etter offentligjøring. Dette gjelder både verk og framføringer. Mediesituasjonen er ikke slik at for eksempel alle viktige utstillinger og konserter rundt i landet blir anmeldt av kompetente kritikere. Selv ikke i de store, nasjonale aviser kan man vente dette. I den grad offentligjøring av KU får omtale, er det gjerne som forhåndsomtale og reportasje. Begrepet ”kompetent kritiker” er også viktig, fordi det i stor grad er journalister som dekker kulturfeltet i media. I den grad det skrives kritikker av KU av personer med kunstfaglig bakgrunn, er dette som regel personer som ikke selv er utøvende kunstnere.

Dette betyr ikke at en stor mengde KU ikke inngår i en kontinuerlig, kritisk diskurs, men denne diskursen er institusjonsintern eller miljøintern, muntlig og uformell, og ikke fremført i og formalisert i det offentlige rom på en registrerbar måte. Den kan derfor ikke benyttes som kvalitetskriterium i et finansieringssystem.

6.3 Oppsummering og konklusjon

Utvalgets første konklusjon var:

- Mandatets krav om etterprøvbare data lar seg oppfylle for verk, ikke for framføringer.

Dette betyr at den type data mandatet forlanger ikke kan skaffes for den store mengde framføringer som inngår i KU, noe som i seg selv kan føre til en avvisning av indikortanken. Utvalget har imidlertid oppfattet kravet om etterprøvbare data som først og fremst viktig for å kunne bestemme kvaliteten ved KU. I mangel av etterprøvbare data har utvalget derfor diskutert om det fins måter å kvalitetsvurdere KU på uten tilgang til etterprøvbare data på alle områder. Dette har utvalget gjennomført ved å se på hhv. før- og ettervurdering av verk og framføringer, og utvalgets konklusjoner er da:

- Noen *verk* fra anonyme kunstnere går gjennom en forhåndsvurdering av fagfeller *før* verkene offentliggjøres. Dette kan utnyttes i et resultatbasert finansieringssystem.
- Noen *personer* og deres kvalifikasjoner vurderes *før* personenes verk og framføringer blir offentliggjort. Her er det ikke anonymitet, og man er ikke garantert at verket eller framføringen som kommer som en konsekvens av bestillingen tilfredsstillende høye kunstneriske krav. Denne vurderingen kan derfor ikke benyttes uten videre i et resultatbasert finansieringssystem.
- En del kvalitetsvurderinger kommer *etter offentliggjøringen*, vanligvis som den kritikk produktet får i media eller fagtidsskrifter. Denne formen for kvalitetsvurdering har flere problematiske sider:
 - Etter-vurderingene er av en annen art enn før-vurderingene ved at de vanligvis er drøftende og ikke konkluderer med et ”godkjent” eller ”ikke godkjent”. Kritikker krever tolking, de egner seg ikke som entydige indikatorer på kvalitet.
 - Ofte vil det foreligge bare en kritikk skrevet av én person, noe som skiller seg både fra kunstfeltets jurysystemer og fra forskningssystemets avhengighet av flere (vanligvis) anonyme lesere før noe godtas til publisering.
 - Dersom man skal kreve at kvalitetsvurderinger skjer av kompetente fagfeller vil det meste av kritikker i aviser og media utelukkes.
- Den kvalitetsvurderingen som skjer innen fagmiljø er i stor grad uformell og ikke offentlig, og kan ikke være grunnlag for kvalitetsbeslutninger for en indikator.

Konklusjon er at den eneste kvalitetsvurderingen som lar seg bruke direkte er forhåndsvurdering av verk. Det som var utfordringen i forhold til manglende etterprøvbare data, nemlig framføringer, gis det ingen akseptabel løsning for innen de etablerte systemene for kvalitetsvurdering. Dersom en indikator bare skal baseres på dette vil det imidlertid utelukke det aller meste av KU, og et stort kunstfelt som musikk vil ikke få inkludert de aller fleste av sine kunstneriske utviklingsarbeid. Dette vil dermed slå helt skjevt ut i et system der alle skal konkurrere mot alle, og en slik fremgangsmåte er derfor ikke mulig å anbefale.

Fins det en annen innfallsvinkel til kvalitetsvurdering som kan løse dette problemet? I neste kapittel kommer vi inn på et alternativ.

7. Kunstfeltenes kanaler og arenaer for offentliggjøring og kvalitetsvurdering

7.1 Innledning

Er det *kanaler* eller *arenaer* som inkluderer kvalitetsvurdering og dekker et så bredt og omfattende felt av KU at de kan utgjøre et grunnlag for indikatorer i et resultatbasert finansieringssystem, selv om noe KU faller utenfor disse arenaene?

Utvalget vil gi en oversikt over hvor og hvordan KU offentliggjøres i dag i de fleste aktuelle kunstfeltene, og hvilke av vurderingsmulighetene som forekommer. Lar det seg gjøre å knytte kvalitetsvurderingen til spesielle kanaler eller arenaer? Vi vil skille mellom vurdering før og etter, og i hvilken grad kanalene og arenaene inkluderer kvalitetsvurdering av fagfeller eller kritikere.

7.2 Kunstfeltene

Arkitektur

Innen arkitektur kan både et gjennomført verk og et prosjektert arbeid telle som KU. Verket kan med andre ord både være gjennomført i form av eksempelvis en bygning eller et byplantiltak og være en representasjon av et verk dokumentert i tekst, tegning, digitale media og fysisk modell. På dette punktet er det forskjell mellom arkitektur og de fleste andre kunstarter, der ideer og planer ikke godkjennes som KU før ideene og planene er realisert. Grunnen til forskjellen er at realisering av arkitektur krever betydelig investering og at arkitektur derfor må representeres for å gi grunnlag for beslutninger.

Arkitekturfaget har en etablert nasjonal, nordisk og internasjonal fagpresse. En del tidsskrifter innenfor nisjer av faget (arkitekturhistorie, arkitekturteori, tidsskrifter med teknisk fokus) er vitenskapelige publiseringskanaler, men de fleste tidsskriftene av høy nasjonal og internasjonal kvalitet er hybride i den forstand at de presenterer vitenskapelige artikler sammen med presentasjon av verk og fagkritikk. Det er gjennomført arbeid i regi av UHRs publiseringsutvalg og Profesjonsrådet i arkitektur som har ledet fram til et system for publiseringskanaler på nivå 1 og nivå 2.

Trolig er arkitektur det av de fagene som her blir vurdert, som det med størst sikkerhet kan kvalitetssikres publiseringskanaler for. Disse kanalene vil både omfatte representasjon av bygde verk og av prosjekter, de vil være publiseringskanaler for refleksjon omkring KU, for fagkritikk og for resultater av faglig utviklingsarbeid. Samtidig vil mange av disse publiseringskanalene også formidle vitenskapelig arbeid etter fagfellevurdering. Mulige indikatorer er:

- Presentasjon av verk på faglig godkjent forlag
- Tidsskriftspresentasjon av verk med fagfellevurdering i godkjent tidsskrift
- Fagkritikk i godkjent tidsskrift
- Utstillinger av verk med fagfellevurdering
- Premiering i nasjonale og internasjonale konkurranser
- Nasjonale og internasjonale priser for oppførte verk

Dette innebærer at det innen arkitektur kan etableres et sett av indikatorer som sikrer et høyt nivå på publiseringer som skal telle i forbindelse med resultatfinansiering. Dette systemet for

telling av KU kan sammenlignes med systemet for resultatfinansiering på basis av vitenskapelig publisering.

Design

Design er en omfattende fagkategori som spenner fra industrideSIGN og interaksjonsdesign (AHO), teknisk design (ingeniørutdanning ved NTNU), kunsthøgskolenes designlinjer med historisk utgangspunkt i tradisjonelle håndverksfag og til de statlige høgskolenes ulike designlinjer.

Felles for flere av de fagene som legges under designbegrepet er at de er relativt unge, er utviklings- og innovasjonsrettede, har liten grad av etablerte forskningstradisjon, og en fagpresse som i stor grad er nyhets- og formidlingsorientert. I utstillingssammenheng er fagene enten knyttet nært sammen med salg/innovasjon eller foregår tilsvarende billedkunst i gallerier og museer.

Design er som arkitektur en prosjektorientert aktivitet der kunnskapsproduksjonen i stor grad skjer gjennom utviklingsarbeid. Til forskjell fra arkitektur har ikke design en etablert og i mange sammenhenger velfungerende tradisjon for publisering av fagkritikk. Den nasjonale og internasjonale fagpressen presenterer en mengde designobjekter, men det finnes liten tradisjon for fagfellelvurderinger. Faget er også svært "i tiden" i den forstand at kunnskapsutveksling i hovedsak skjer i digitale kanaler.

Indikatorer for KU innen design vil naturlig være:

- Presentasjon av verk på faglig godkjent forlag.
- Utstillinger i godkjente utstillingssteder
- Nasjonale og internasjonale priser
- En del av fagenes særegenheter kan i indikatorsammenheng fanges opp gjennom relevante kategoriseringer for innovasjon.

Det er derimot svært vanskelig å finne fram til tidsskrifter med fagfellelvurderinger som presenterer og vurderer KU innen design. Enkelte tidsskrifter er valgt ut av Profesjonsrådet for design, men dette er i hovedsak vitenskapelige tidsskrifter som tar for seg designteori, designhistorie etc.

Visuell kunst

Innen billedkunst og kunsthåndverk finnes visningsarenaer som har kvalitetsvurdering med fagfeller av verk *før* de offentliggjøres:

- Landsomfattende og regionale utstillinger med fagfellelvurdering
- Innkjøp til samlinger der statuttene tilsier at flertallet i innkjøpskomiteen består av billedkunstnere
- Separatutstillinger i galleri med fagfellelvurdering

Her er det verdt å merke seg at Nasjonalmuseet ikke lenger har innkjøpskomité med eksterne kunstnere som medlemmer og at Norsk kulturråds innkjøpsordning nylig er nedlagt. Det er grunn til å tro at det vil bli færre og ikke flere innkjøpskomiteer hvor kunstnere deltar.

Kvalitetsvurdering *før* offentlig presentasjon foregår også i det følgende, men ikke nødvendigvis av fagfeller:

- Kuratorstyrte utstillinger av verk i offentlige og private museer og gallerier
- Innkjøp til private samlinger

Utstilling i et velrenommert, privat galleri vil i mange tilfeller ha høyere faglig prestisje nasjonalt og internasjonalt enn en fagfelleverdert utstilling. Det er problematisk i en større sammenheng å gi de fagfelleverderte visningskanaler den største autoritet.

Flere av disse indikatorene benyttes i forbindelse med vurdering av opptak til organisasjonene, til en viss grad ved stipendtildeling og ved vurdering til garantert minsteinntekt, og i forbindelse med ansettelse og opprykksvurdering i universiteter og høyskoler.

Etter-vurdering har man ved:

- Nasjonale og internasjonale aviser og tidsskrifter som presenterer og vurderer verk
- Bøker som presenterer og vurderer verk

Vurderingen blir her for det meste gjort av kunsthistorikere, altså faglig vurdering, men ikke av fagfeller, forstått som utøvende kunstnere.

For billedkunst er det mulig å konkludere at det finnes produksjon av KU som faller inn under begge typene vurdering. Den største mengden KU blir imidlertid ikke gjort til gjenstand for ekstern, offentlig tilgjengelig fagfellevurdering.

Musikk

Verk som komposisjoner og arrangementer kan være offentlig både i papirutgaver og som fremførte verk. Det er tradisjon for at begge framtredelesformene godtas som eksempler på KU. Følgende kanaler *kan* ha involvert forsvarlig kunstnerisk vurdering av verk *før* og eller *etter* framføring:

- Fremføring på offentlige konserter eller i radio/TV
- Innspilling av verk på CD fra anerkjent produsent
- Utgivelse på anerkjent forlag

Konsertarenaen og konsertarrangøren vil i noen tilfeller borge for at det har funnet sted en kvalitetsvurdering av verket før det fremføres. I noen tilfeller er CD-produksjoner støttet fra kunstnerstyrte institusjoner eller utvalg som for eksempel Fond for lyd og bilde og Kulturrådet, noe som sikrer kvalitetsvurdering før framføring.. Kunstnerne som framfører verket må også ha gjort en kvalitetsmessig vurdering før de velger å framføre et verk. Utgivelser på forlag vil vanligvis forutsette en kvalitetsvurdering. Alle disse dokumenterte offentliggjøringene kan så bli gjenstand for ekstern vurdering også *etter* at de er presentert.

Et stort antall verk når imidlertid ikke fram til offentliggjøring ved at de spilles. Da vil de vanligvis være offentlig tilgjengelig ved at de er deponert i Musikkinformasjonssentret (MIC), Oslo. Her kan komponister få sine verk*manus* oppbevart, og dermed kan man si at de er offentlig tilgjengelig, men ikke kvalitetsvurdert. *En konsekvens av dette er at bare framførte verk kan tas med i et sett av indikatorer i et resultatbasert finansieringsystem.*

For *framføringer*, konserter og lydfestet musikk, er det noen som oppnår vurdering *før* man slipper til på en arena, ved at man er invitert av *konsertarrangøren*:

- Konserter man er invitert til å delta i, med anerkjente orkestre, ensembler og grupper
- Konserter man er invitert til å holde på anerkjente festivaler
- CD/DVD-produksjoner i anerkjente selskaper

Bak slike invitasjoner eller produksjoner vil det vanligvis ligge kvalitetsvurderinger av personens kvalitetsnivå.

Vurderinger *etter* framføring og lydfesting på CD kan forekomme ved:

- Vurdering i aviser og tidsskrifter

Som nevnt er det bare en mindre del av konserter og CDer som omtales i media.

For musikk er konklusjonen at det finnes produksjon av KU som faller inn under både før- og ettervurdering, og at det forekommer kvalitetsvurdering av fagfeller. Den største mengden KU blir imidlertid ikke gjort til gjenstand for ekstern, offentlig tilgjengelig fagfellevurdering i noen av de nevnte kanalene eller arenaene. Derfor vil indikatorer som krever kvalitetsvurdering gjennom bestemte kanaler eller arenaer isolert sett ikke utgjøre et brukbart grunnlag for et resultatbasert finansieringssystem.

Scenekunst

Kategorien omfatter teater, opera, dans/ballett og andre TV/radio framføringer på scene eller film. Den ansattes kunstneriske arbeid vil enten bestå i deltaking i selve framføringen, eller i bidrag som koreografi, scenografi, regi eller dramatisk tekst. Disse siste typene bidrag kommer i en spesiell posisjon i forhold til begrepene *verk* og *framføring*: Hvert av disse produktene kan ses på som "verk" som har bidratt til en framføring. Verkene er i ulik grad synlige som identifiserbare enheter i framføringer som preges av kollektiv innsats. Slik sett vil storparten av sceniske KU-produkter kunne sammenlignes med ensembler i musikk, der det er som medvirkende i et ensemble man realiserer sitt KU. Heller ikke innenfor dette feltet finnes institusjonelle systemer for fagfellevurderinger som utpeker verk framfor andre. Vi finner imidlertid samme muligheter som for de andre kunststartene:

Noen produkter kan falle inn under vurdering *før* man slipper til på en arena, ved at man er invitert av *arrangøren/produsenten*:

- Produksjoner man er invitert til å delta i, med anerkjente arrangører, ensembler og grupper
- Produksjoner man er invitert til å delta i på anerkjente festivaler
- Film og TV-produksjoner i anerkjente selskaper

Vurdering *etter* framføring man bidrar til kan forekomme:

- Vurderinger i media av framføringer

For scenekunst er det mulig å konkludere at det finnes produksjon av KU som faller inn under begge typene vurdering. Den største mengden KU blir imidlertid ikke gjort til gjenstand for ekstern, offentlig tilgjengelig fagfellevurdering i disse kanalene.

7.3 Konklusjon

Utvalget har registrert at det finnes fagfellevurderte kanaler for offentliggjøring innen alle kunstfeltene, særlig for verk. Noe av denne fagfellevurderingen skjer før offentliggjøring, noe etter. Problemet i forhold til indikatorer og et eventuelt resultatbasert finansieringssystem er at disse kanalene bare dekker en begrenset del av KU, og at vi i stor grad ikke har kanaler som tilbyr ekstern, offentlig tilgjengelig fagfellevurdering av vesentlige mengder og typer KU. Dette gjelder særlig for alt av framføringer, uansett kunststart. Dersom man bare benytter de fagfellevurderende kanalene vil den store mengde KU være utelukket fra en indikator, noe som særlig vil gå ut over de kunststartene der framføringer dominerer.

Med bakgrunn i dette er utvalgets konklusjon:

De kanaler og arenaer for KU som inkluderer eksplisitt, offentlig tilgjengelig kvalitetsvurdering er så begrenset i antall og faglig bredde i forhold til bredden av kunstarter og - ytringer at de ikke er tilstrekkelig til å danne grunnlag for utvelging av KU til et resultatbasert finansieringssystem.

8. Mulige modeller for utvalg av kunstnerisk utviklingsarbeid

8.1 Alt eller noe

Utvalget konkluderte i kapittel 6 at den eneste kvalitetsvurderingen som lar seg bruke direkte som en indikator er forhåndsvurdering av verk. Et resultatbasert finansieringssystem som bygger på dette vil utelukke det meste av KU, og noen kunstfelt, der framføringer dominerer, vil få antall registrerbare produkter dramatisk redusert. Et finansieringssystem må inneholde indikatorer som favner virksomhet både innen verk og framføringer.

I kapittel 7 konkluderte vi videre at det ikke er et tilstrekkelig antall kanaler eller arenaer som inkluderer kvalitetsvurdering som dekker et så bredt og omfattende felt av KU at de kan utgjøre et grunnlag i et resultatbasert finansieringssystem.

Begge disse konklusjonene har hatt som utgangspunkt at man vil registrere ”mye” eller ”alt” offentliggjort og kvalitetsvurdert KU. Dette berører et viktig tema:

Hvor mye KU må registreres for at dette kan fungere som en anerkjent *indikator* for virksomheten?

Vi vil først kommentere selve registreringsformen før vi kommer tilbake til mengdetemaet.

I kapittel 5 konkluderte utvalget at ingen av dagens registreringssystemer har data som egner seg som grunnlag for en indikator. Etter utvalgets oppfatning er *registreringsformen* avgjørende for hvordan man skal vurdere hensiktsmessigheten av en indikator for offentliggjøring av KU. I forskningskomponentens publiseringsindikator er det innebygd en *automatikk i registreringen* via ISBN og ISSN som overflødiggjør den *individuelle* registreringen. Denne bibliometriske løsningen oppfatter vi som en vesentlig forutsetning for at man kunne innføre publisering som indikator, fordi den fjerner et usikkert ledd (rapportøren) og gir de sentrale nivåene som samler informasjonen (institusjonene og UHR) og beregner de økonomiske utslag (KD) en forholdsvis enkel kontrolloppgave.

For KU finnes bare noe tilsvarende for verk i musikk, der utgitte komposisjoner og CDer får internasjonale nummer, og de tilfellene der kritikker av verk eller framføringer er gjort i ISBN-registrerbare kanaler. Ut over dette har ingen av de øvrige publiseringskanalene som er beskrevet ovenfor noen form for automatisk registrering og publisering av hvem og hva som har vært innom kanalen, eller noen detaljert rapporteringsplikt. Utvalget ser det som helt urealistisk at et slikt rapporteringssystem lar seg etablere fra alle mulige involverte arrangører og produsenter innen hele det brede kunstfeltet. Konklusjonen er derfor at uansett hvilke og hvor mange kategorier man vil etablere for å registrere informasjon om KU, så er man for det meste avhengig av individuell rapportering fra den enkelte ansatte til institusjonen, med de svakheter dette har og de krav det stiller til et omfattende kontrollsystem i institusjonene. Dette berører kravet om hensiktsmessighet, fordi utvalget antar at et kontrollsystem for hele bredden av kunstnerisk utviklingsarbeid må ha betydelige ressurser og kompetanse både ved institusjonene og i UHR for at det kan gjennomføres. Systemet skal telle og verdsette aktiviteter med konsekvenser for institusjonenes økonomi, og da må validitet og reliabilitet være akseptabel.

Svakhetene ved den individuelle rapporteringen og de data som legges inn vil etter utvalgets mening reduseres jo færre produkter av KU som skal registreres og jo færre personer som forventes å tilfredsstille kategoriens krav. En alternativ framgangsmåte til å registrere ”alt” eller ”mye” innen verk og framføringer er å registrere ”noe”. Dersom det er ”noe” som skal registreres må det, etter utvalgets mening, antas å representere fremragende KU. Hvordan kan dette registreres og isoleres i en indikator?

8.2 Utvalgte arenaer

For indikatoren publisering i forskningskomponenten har man anerkjent at noen tidsskriftskanaler er viktigere og mer prestisjefylte å komme inn i enn andre, og delt dem i to grupper der den mest prestisjefylte dekker 20 % av tidsskriftene. Kan denne tankegangen benyttes for KU? Innen de forskjellige fagmiljøene finnes det til enhver tid en uttalt konsensus om at noen arenaer er mer betydningsfulle enn andre. Spørsmålet er om en identifisering av slike arenaer er mulig og om dette kan dekke kravet om kvalitetsvurdering ved å si at den ligger implisitt i aksept på arenaen.

Vi vil gi eksempler fra de store kunstmåtene billedkunst og utøvende musikk for å illustrere hvordan dette kan falle ut. I utgangspunktet tenker vi oss at det skilles mellom nasjonale og internasjonale arenaer, som i publiseringskomponenten. Internasjonal offentliggjøring er viktig i kunstfeltene, fordi kvalitetskravene og konkurransen og kunstmarkedet er internasjonalt. Likevel er ikke internasjonalt opptreden med verk eller forestillinger et automatisk kvalitetsstegn. Også på det internasjonale feltet må man skille mellom arenaer med høy og lav prestisje.

Vi vil ikke oppgi et bestemt antall arenaer for kunstfeltene, men ha som forutsetning at det skal være et ”begrenset antall”.

Innen *billedkunst* kan man for eksempel starte med:

- Utstillingsarenaer utenfor Norge: Biennaler som Sao Paulo, Venezia og lignende
- Utstillingsarenaer i Norge: Nasjonalmuseet, Høvikodden kunstsenter, Astrup/Fearnley Museet, Galleri Riis og lignende
- Viktige innkjøpsarenaer utenfor Norge, som Museum of Modern Art i New York
- Viktige nasjonale innkjøpsarenaer, som Nasjonalmuseet, Høvikodden, Astrup/Fearnley-museet og lignende

Innen *framføring av musikk* i den *klassiske* sjangeren kan man for eksempel velge:

- Opptreden som instrumental solist eller dirigent med internasjonale orkestre med aller høyest prestisje: Berlin Philh. Orchester; London Symphony Orchestra osv
- Opptreden som dirigent eller sangsolist med internasjonale operakompani med aller høyeste prestisje: Metropolitanoperaen, New York; Covent Garden, London osv
- Opptreden som solist eller kammermusiker i internasjonale konsertsaler med høy prestisje: Wigmore Hall, London; Carnegie Hall, New York osv
- Opptreden som solist eller dirigent med nasjonalt anerkjente orkestre. Det vil si 6-7 orkestre.
- Opptreden i nasjonale konsertsaler med høy prestisje: Oslo konserthus, Universitetets Aula og lignende
- Opptreden på internasjonale festivaler med høy prestisje, som Festspillene i Bergen
- Opptreden på nasjonale festivaler med høy prestisje: Oslo kammermusikkfestival; Olavsdagene i Trondheim; Ultimafestivalen i Oslo, Risør-festivalen og lignende

Med bakgrunn i disse eksemplene fra billedkunst og klassisk musikk vil utvalget peke på en del problemer med en utvelgelse av et fåtall arenaer for hver kunststart. Først noen mer formelle:

- På det internasjonale feltet er det en stor mengde arenaer der det er prestisjefylt å delta. Å knytte seg opp mot et fåtall (for eksempel 5-6 arenaer) på et kunstfelt vil være det samme som å si at bare artikler i "Nature" og "Science" godtas fra naturvitenskapelig forskning. En slik fremgangsmåte kan resultere i svært få innslag selv fra forholdsvis store kunstmiljø.
- De største utfordringene vil være å bestemme hvilke arenaer som bør inkluderes – og hvordan dette skal gjøres. For et felt der nyskaping og utfordrende opplevelse er idealet, vil en liste over et fåtall arenaer som fenomen virke konserverende og tilbakeskuende. Selv om en del arenaer er stabile i forhold til prestisje, vil en liste av slike arenaer på en uakseptabel måte utelukke nye og viktige arenaer som vokser fram. Dynamikk i utviklingen av visningsformer og visningssteder er en anerkjent verdi innen kunstnerisk virksomhet, i sin natur forskjellig fra hvordan publiseringskanalene endrer seg for forskning. For kunstnere både i og utenfor institusjonene vil et formalisert arbeid for å vedlikeholde en oppdatert liste sannsynligvis fremstå som faglig useriøst.

De arenaene som er nevnt ovenfor for billedkunst og utøvende musikk utgjør bare en liten brøkdel av hva som regnes som viktige kanaler. Nasjonalt og internasjonalt finnes så mange arenaer med varierende betydning i forhold til fag og sammenheng, at selv forsøk på begrensning til et minimum vil sprengte det omfanget som en anvendelig liste må holde seg innenfor.

Ytterligere et problem er at tilgangen til disse arenaene til dels styres av uoversiktlige kommersielle krefter:

- Tilgang til mange av kunstlivets arenaer er kommersielt bestemt, og ikke bestemt i en konkurranse om offentliggjøring på like vilkår, slik man har det i forskningspubliseringen. Det kan føre til at arbeider med høy kunstnerisk kvalitet ikke blir vurdert som kommersielt lovende og derfor ikke slipper til.
- En ordning med utvalgte arenaer vil også utelukke en rekke kunstytringer, fordi mange typer verk og framføringer ikke er relevante for disse arenaene. For eksempel vil solistisk orienterte instrumenter som klaver og fiolin være favorisert i forhold til andre instrumenter på de arenaene som utnytter solister med orkester.
- En annen side ved kunstarenaenes kommersielle sider er at en kunstner som får støtte til å offentliggjøre verk eller framføringer kan "kjøpe" seg offentliggjøring på aktuelle arenaer som konsertsaler, CD-produsenter, gallerier og lignende. Kunstnere som ikke får slik støtte kan miste muligheter til å offentliggjøre arbeidene sine.

Utvalget mener at disse momentene bidrar til å svekke en løsning med å velge ut et fåtall arenaer for å identifisere bare fremragende kunstnerisk utviklingsarbeid.

For institusjonene kan dette skje når man konsentrerer seg om et begrenset utvalg arenaer:

- Det kan gi et skjevt inntrykk av det generelle nivået på KU ved en institusjon dersom bare et mindre utvalg blir registrert. KU kan ligge på et høyt nivå for institusjonen under ett selv om man har få eller ingen innslag av det som kan knyttes til disse bestemte arenaene.
- En ordning der bare et mindre utvalg skal telle kan medføre at de som ikke blir registrert som bidragsytere til institusjonens KU-finansiering blir demotiverte.

- En ordning der bare et fåtall ansatte bidrar, kan gå ut over institusjonens anstrengelser for å utvikle interessante samarbeidsformer og KU-grupper internt. Den type toppbidrag som oppmuntres i et system som det vi har skissert kan lett favorisere ”solisten”, i kunstnerisk og institusjonell betydning av begrepet.

Utvalget mener at en løsning med registrering av prestasjonene i så få og smale arenaer for offentliggjøring som mulig er med på å redusere de formelle svakhetene ved at man er avhengig av individuell registrering, og øke sjansen for at man registrerer høy kvalitet. Samtidig har vi pekt på både formelle og institusjonelle problemer ved en slik fremgangsmåte.

Utvalgets konklusjon er at problemene ved å registrere KU på få og smale arenaer for offentliggjøring er så store at utvalget ikke vil anbefale at man bruker det fremragende, identifisert på utvalgte arenaer, som indikator..

8.3 Institusjonenes valg

En annen måte å registrere ”noe” på er gjennomført i det britiske systemet for ”research assessment”, omtalt i avsnitt 3.3. Der viste vi til at en av komponentene i institusjonsevalueringen var ”research output”, som er den variabelen som tilsvarende vår indikator for offentliggjøring av KU. Her registreres ikke ”alt”, men det institusjonene selv fremhever som ”viktigst”. Institusjonene velger ut et visst antall kunstneriske utviklingsarbeid gjennomført blant personalet i den perioden evalueringen dekker, gir skriftlige beskrivelser av hva de går ut på og hvorfor de blir fremhevet av institusjonen. Det er så opp til evalueringskomiteen å gi en kvalitetsvurdering basert på arbeidenes ”significance”, ”originality” og ”rigour”.

Det er flere positive sider ved en slik fremgangsmåte:

- Institusjonene blir vurdert ut fra sin egen bestemmelse av hva som er ”fremragende” KU, noe som muliggjør en sterk vektlegging av produkter som bygger opp under institusjonens KU-strategi.
- Problemene med reliabilitet og validitet av informasjonen faller bort. Vi må forvente at institusjonene gir reliable og valide beskrivelser av de relativt få, utplukkede arbeidene som man vil presentere. Registreringsmåten blir dermed ikke noe problem.
- En periodevis evaluering av institusjonenes KU vil holde et permanent press på institusjonene i å yte kvalitet, og evalueringer er langt bedre egnet til å utvikle gode prosjekter og miljø enn en individuell registrering av KU-aktivitet uten tilbakemelding til institusjonene i annen form enn en budsjetteffekt.

En slik fremgangsmåte for å sette en vurdering på institusjonens produksjon av KU har imidlertid også problematiske sider:

- Selve evalueringsarbeidet er tidkrevende og ressurskrevende, og spørsmålet om ”hensiktsmessighet” er sentralt. Dette har å gjøre med hvor ofte det evalueres, hvor mange evalueringsgrupper som etableres, og hvor mange deltakere det er i gruppene. Utvalget mener at det må gjøres en nøye vurdering av kostnader i forhold til innsats dersom man vil etablere periodevis evaluering.
- En evaluering av kunstnerisk utviklingsarbeid vil komme i tillegg til de periodevise evalueringene som gjennomføres av NOKUT og de fagevalueringene institusjonene forventes å gjennomføre. Ytterligere en evaluering, i dette tilfelle for kunstnerisk utviklingsarbeid, vil kreve ytterligere ressurser i institusjonene til å imøtekomme rapportering og evalueringsbesøk.

- Det vil være utfordrende å finne kompetente og habile fagpersoner. For et lite, norsk miljø kreves det at personene i evalueringsgruppene kommer fra andre nordiske land. For å finne gode sakkyndige er det ideelt sett ønskelig å kunne gå også utenfor Norden, men dette vil skape et uoverkommelig merarbeid mht språk og oversettelser.
- Evalueringskriterier må utvikles, i tillegg til generelle kriterier som for eksempel ”significance”, ”originality” og ”rigour”. Innen mange kunstarter er det meget divergerende syn på hva som er ”god kunst”, noe som kan føre til drastiske resultater dersom kunstsyn kolliderer mellom institusjon og komité.

Utvalget mener at hensynet til ressursbruk tilsier at det ikke kan gjøres evaluering hvert år. En følge av dette er at de budsjettmessige konsekvensene av en eventuell evaluering må gjelde for en periode på minst to år. I Norge vedtar Stortinget budsjetter for ett år av gangen. Likevel vil man kunne tenke seg en modell der man omfordeler ressurser etter resultater hver andre år, med forbehold om at Stortinget gjør nye vedtak de aktuelle år.

Utvalgets konklusjon er at de økonomiske og tidkrevende kostnadene sannsynligvis ikke vil stå i et rimelig forhold til den effekt og betydning en evaluering kan ha, og anbefaler derfor ikke at man etablerer et system for regelmessig evaluering av institusjonenes produksjon av kunstnerisk utviklingsarbeid.

8.4 Sammenligning av kunstneriske produkter

Selv om man forutsetter at det er mulig å knytte kvalitetskontrollen til bestemte arenaer i kunstfeltene, eller til utvalgte produkter fra institusjonene, er dette likevel ikke tilstrekkelig for et indikatorsystem. Man må også ta i betraktning *hva man gjør* på arenaen, hva produktet eller *enheten* er. I kategorien ”artikler” i publiseringskomponenten for forskning har man en forståelse av at ”en artikkel er en artikkel”, uansett fagområde, selv om utforming av artikler varierer fra fag til fag. Et slikt utgangspunkt har man ikke i KU, der produktene er av høyst *ulik art*: En keramikkutstilling, et bygg, regi for teaterforestilling, en ide og prototype til en barnestol, en symfoni, en solistoppgave med orkester, en dokumentarfilm, osv. *Utvalget ser det som et vesentlig problem at både kunstfeltet som helhet og de enkelte kunstsjangrene ikke kan registreres med en felles eller noen få felles enheter.*

Disse betraktningene har å gjøre med det systemet som skal fungere, og der mandatet krever et enkelt og forutsigbart system. I et system for resultatbasert finansiering må det vektas mellom de enhetene som registreres. Uansett antall og smalhet kreves det en rekke kategorier og kriterier for å kunne skille mellom kunstneriske produkter selv innenfor samme sjanger og samme arena, for å kunne svare på følgende spørsmål: Er en separatutstilling en separatutstilling, uansett billedmedium? Skal en regioppgave for en kort enakter vektas mer enn en regioppgave for en Ibsen-forestilling? Skal man vekte en solistopptreden med orkester med et helt nytt verk mer enn en opptreden med et standardverk? Skal en jazzkonsert med bare selvskrevet musikk vektas mer enn en konsert med standardlåter? Hva med en gjenopptatt ballett i Den Norske Opera i forhold til et nyskapt ballettverk på en ny arena? Bli vektingen en annen dersom det nyskapte ballettverket presenteres til gjestespill i Sydney Opera House?

Konsekvensen av dette er at dersom man har som utgangspunkt at det resultatbaserte finansieringssystemet innrettes som en omfordelingsmodell slik forskningskomponenten er utformet, må man også ha løst problemene med hvordan man sammenligner produkter fra disse høyst ulike kunstneriske mediene. Hvordan vektas man en keramikkutstilling i forhold til en regioppgave for teater? En kunstnerisk installasjon med en musikers solistoppgave med

et kammerorkester? Et bygg i forhold til en dokumentarfilm? Skal man vurdere hvor mye tid som er antatt brukt til hvert arbeid og ha dette som målestokk? Det anser utvalget for å være en helt ubrukbar fremgangsmåte, av mange og åpenbare grunner.

Utvalget konkluderer med at selv om man finner det mulig å innføre et system med å registrere fremragende kunstnerisk utviklingsarbeid, noe utvalget har avvist, så gjenstår et vanskelig arbeid med å sammenligne og vekte kunstneriske produkter fra vidt forskjellige sjangre.

8.5 Konklusjon

Med bakgrunn i kapitlene 5-8 ser utvalget en rekke problemer med å inkludere individuell registrering av kunstneriske produkter i *et enkelt, forutsigbart, tydelig, etterprøvbart og relevant indikatorsystem, der det som registreres innen indikatorene skal ha kunstnerisk kvalitet og der systemet skal fungere som et incitament for institusjonenes produksjon av kunstnerisk utviklingsarbeid*. Utvalget mener at man delvis kan imøtekomme mandatets kriterier dersom man registrerer det fremragende via utvalgte arenaer, men har samtidig vist til både formelle og institusjonelle problemer med dette, og til problemer i forhold til vektning og sammenlignbarhet innen og mellom sjangere, fagfelt og institusjoner.

Utvalgets konklusjon blir derfor:

En indikator for produksjon av kunstnerisk utviklingsarbeid har så mange svakheter i forhold til mandatets krav at den ikke er mulig å etablere.

Med denne konklusjonen har utvalget avvist muligheten av å innføre en indikator for personalets produksjon av KU. Utvalget kommer i neste kapittel inn på to andre mulige indikatorer i et resultatbasert finansieringssystem.

9. Andre indikatorer for institusjonenes aktivitet innen kunstnerisk utviklingsarbeid

9.1 Innledning

Utvalget har konsentrert sin fremstilling i forhold til den indikatoren som etter utvalgets mening er mest nærliggende å vurdere, nemlig institusjonenes produksjon av KU. På samme måte som i forskningskomponenten er det imidlertid mulig at det også er andre former for aktivitet knyttet til KU som kan danne grunnlag for indikatorer. Utvalget vil i dette avsnittet presentere to slike mulige indikatorer i et resultatbasert finansieringssystem:

- Kandidater som har fullført Stipendprogram for KU
- Tildeling av nasjonale prosjektmidler til KU

9.2 Kandidater som har fullført Stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid

I 2002 etablerte UFD ”Stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid”. Programmet er åpent for alle institusjoner som tilbyr en eller flere skapende og/eller utøvende kunstutdanninger. Programmet er en parallell til organisert doktorgradsutdanning, og skal føre fram til et ”selvstendig kunstnerisk arbeid på høyt internasjonalt nivå”, og gi førsteamanuensiskompetanse på grunnlag av kunstneriske kvalifikasjoner. De første stipendiatene startet høsten 2003. Programmet har for tiden 25 aktive stipendiatere over et bredt spekter av skapende og utøvende kunst. Ved siste utlysning, i 2006, var det 29 søkere til 11 ledige stipendiatstillinger. De første 6 stipendiatene har nå fullført eller er i ferd med å fullføre programmet.

Kandidater som har fullført stipendprogram for KU tilfredsstillende de formelle krav til indikator slik de skisseres i mandatet: Opplysningene er operasjonaliserbare, dvs. at det er enkelt å identifisere om en stipendiatperiode er gjennomført; dette er etterprøvbare data; en eventuell indikator er tydelig avgrenset mot andre indikatorer; og informasjonen om indikatoren er valid. Kravet om kvalitet sikres gjennom det høye nivået det er både på inntak og ved avslutning. I tillegg må man vente at institusjonene støtter og finansierer nye stipendiatere som bidrar til den FoU-utviklingen institusjonene prioriterer, og at ordningen også gjennom dette fungerer som et incentiv til KU i institusjonene.

De første kandidatene har fullført, noe som betyr at programmet er operativt. På den annen side er programmet fortsatt lite i omfang. Videre er det et spørsmål om det dekker alle miljøer der det finnes kunstfaglig kompetanse. Utvalget tenker her spesielt på de lærerutdanningene der det finnes kunstnerisk personale, men der koblingen opp mot stipendprogrammet hittil ikke har skjedd.

Med bakgrunn i de momentene som er nevnt i siste avsnitt blir utvalgets konklusjon dette:

Utvalget mener at antall kandidater som har fullført stipendprogram for KU kan utvikles til en mulig indikator i et resultatbasert finansieringssystem for institusjonenes kunstneriske utviklingsarbeid.

9.3 Tildeling av nasjonale prosjektmidler til kunstnerisk utviklingsarbeid

I forskningskomponenten er det to indikatorer som bygger på institusjonenes tildeling av forskningsmidler fra EU og NFR, det vil si fra institusjoner som ligger utenfor den statlige budsjettildelingen. Spørsmålet er om det finnes lignende eksterne finansieringskilder for KU, og om disse kan egne seg som innslag i et indikatorsystem.

EU har ingen programmer rettet mot KU, og utvalget kan heller ikke regne med at slike programmer vil oppstå. Midler fra EU må derfor utelukkes som en mulig indikator i denne sammenhengen.

Innenfor kunst- og kultur finnes det imidlertid nasjonale institusjoner som fordeler midler til kunstneriske prosjekter. Norsk kulturråd, Fond for lyd og bilde og Fond for utøvende kunstnere er tre slike institusjoner. Tildeling av stipend kan også nevnes. Svakheten ved å basere en indikator på tildelte midler fra slike instanser er at de er lite opptatt av å kanalisere midler til personale i institusjoner som har sin bevilgning fra staten, og at støtten for det meste går til personer utenfor disse institusjonene.

Norges forskningsråd har hittil ikke gitt midler til prosjekter innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid. Dersom denne politikken ikke forandres er prosjektstøtte fra NFR fortsatt uaktuell som indikator for institusjonenes aktivitet i KU. *At den kunstneriske aktiviteten i høyere utdanning ikke har en ekstern institusjon for støtte, slik forskningen har, ser utvalget som en forskjellsbehandling av disse to likestilte aktivitetene. Vi vil gi en nærmere vurdering av dette.*

Forskningen i våre institusjoner har i dag tre statlige, finansielle bein å stå på: Institusjonenes basisbevilgning, konkurransen om midlene i forskningskomponenten, og konkurransen om midler i NFR. KU blir kun finansiert gjennom basisbevilgningen. Dette innebærer at det ikke er noen muligheter for institusjonene til å øke sine budsjett til KU ved søknader eller aktivitetsøkning. NFR støtter ikke søknader til KU, kun til forskningsrelaterte prosjekter. De program i NFR som har vært kunstnerisk relatert, som estetikkprogrammet for noen år siden og programmet for kulturforskning, åpner ikke dørene for skapende og utøvende kunstnerisk virksomhet, bare for forskning om slik virksomhet. Når estetiske og kunstnerisk relaterte tema gis støtte, er det fordi de behandles teoretisk og ikke fordi de bidrar med kunstnerisk skapende og utøvende erkjennelse.

Dette har med forståelsen av forskningsbegrepet å gjøre. Utvalget har tidligere lagt vekt på å markere skillet mellom forskning og kunstnerisk virksomhet, ut fra den oppfatning av begrepet "forskning" som dominerer i Norge. Slik sett er det en logikk i at NFR ikke støtter KU. Det som kan virke urimelig er at det ikke fins en tilsvarende finansieringskilde for KU utenfor eller i NFR. Ett steg videre vil være å likestille KU med forskningen ved at man får opprettet et finansieringsorgan for KU som tilsvarer NFRs rolle for forskningen, slik som svenskene har etablert via Vetenskapsrådet.

Det er også viktig at det ligger kunstnerisk kompetanse i de organer som skal forvalte en slik bevilgning. Stedet må gjerne være NFR, men kompetansen må da bygges opp for en slik oppgave. Å velge NFR er i seg selv ingen radikal vei å gå, fordi begrepet "research" er i ferd med å utvides betraktelig som et resultat av Bologna-prosessen. Den britiske anvendelsen av "research" som et begrep som også dekker kunstnerisk aktivitet ser ut til å vinne terreng i Europa.

Ved å innføre en ekstern finansieringskilde vil man gi institusjonene et incitament ved å la dem inngå i en reell konkurranse om prosjektfinansiering. Dette kan da utnyttes som en indikator for institusjonenes aktivitet og nivå i KU på samme måte som NFR-tildeling er det i forskningskomponenten.

Utvalget konkluderer at det i dag ikke finnes noen eksterne finansieringskilder for KU, slik at det ikke er noen parallell til indikatorene NFR-midler og EU-midler i forskningskomponenten. Utvalget anbefaler at det opprettes en nasjonal finansieringskilde for KU, og at tildeling fra denne kilden inngår som indikator i et eventuelt resultatbasert finansieringssystem for KU.

10. Anbefaling

For å kunne svare på mandatets første spørsmål, om det er mulig og hensiktsmessig å utvikle resultatbaserte indikatorer for KU, har utvalget diskutert tre typer indikatorer:

1. Produksjon av kunstnerisk utviklingsarbeid

Utvalget har konkludert med at en indikator som baseres på registrering av KU, enten dette er alt eller noe (det fremragende), ikke kan anbefales ut fra de krav mandatet stiller opp.

Utvalget har også konkludert med at en indikator som baseres på et utvalg av KU, valgt av institusjonene og knyttet opp mot en evalueringsprosedyre, heller ikke kan anbefales.

2. Kandidater som har fullført stipendprogram for KU

Utvalgets konklusjon er at dette er en relevant indikator i et eventuelt resultatbasert finansieringssystem, men viser til at programmet foreløpig har for lite omfang og bredde til at indikatoren kan utnyttes nå.

3. Tildeling av nasjonale prosjektmidler

Utvalget har vist til at dersom det opprettes en ekstern finansieringskilde for KU, slik forskningen kan konkurrere om finansiering fra NFR, vil tildeling av midler i en slik konkurranse kunne utnyttes som en indikator i et eventuelt resultatbasert finansieringssystem.

Utvalget understreker at en slik finansieringskilde i seg selv kan virke som et incentiv for institusjonenes kunstneriske utviklingsarbeid, ved at man må agere på en nasjonal arena i konkurranse med andre institusjoner og fagfelt.

Utvalgets *hovedkonklusjon* er dermed at det er en indikator, kandidater fra stipendprogrammet, som kan utnyttes i et resultatbasert finansieringssystem når programmet har fått større bredde og omfang. En annen indikator, tildeling av nasjonale prosjektmidler, kan utnyttes i et finansieringssystem dersom finansieringskilden opprettes.

Utvalget mener at et eventuelt resultatbasert finansieringssystem i alle fall må omfatte begge disse indikatorene før systemet kan etableres. Utvalget ser det som et problem for et finansieringssystem at det ikke har vært mulig å anbefale en indikator for den mest omfattende og avgjørende aktiviteten, nemlig det kunstneriske utviklingsarbeidet som produseres av personalet. Et eventuelt finansieringssystem som bare omfattes av de to anbefalte indikatorene må dimensjonere de økonomiske konsekvensene av systemet i forhold til denne manglende bredden av indikatorer.

Selv om registrering av KU ikke kan legges til grunn for en indikator knyttet til et finansieringssystem, har institusjonene og deres ansatte behov for å kunne dokumentere denne virksomheten, både innad overfor andre faglige aktiviteter og utad i kultur- og samfunnslivet og overfor myndighetene. Dokumentasjonen av kunstnerisk utviklingsarbeid er mangelfull i dag. Uten bedre synliggjøring kan KU komme til å bli nedprioritert på ulike nivåer i universitets- og høgskolesektoren. Utvalget vil derfor anbefale at det gjennomføres et utredningsarbeid for å komme fram til bedre registreringssystemer for KU, slik at institusjoner og fagmiljø kan utgå fra visse felles grunnkategorier og felles begreper for å synliggjøre og rapportere sitt kunstneriske utviklingsarbeid på en gjennomtenkt og brukertilpasset måte. Utvalget viste i kapittel 5 til problemer ved dagens registreringssystemer, og anbefaler at institusjoner samarbeider med FRIDA og ForskDok om å utvikle bedre systemer for å dokumentere KU. Utvalget anbefaler at dette arbeidet gjennomføres i regi av UHR.